

EIZ U MEDIJIMA

**LISTOPAD
2016.**

Željko Lovrinčević: Šupljine u predstavljanim planovima ekonomske politike buduće Vlade

Autor: Nikolina Oršulić

Osnovne crte ekonomske politike buduće Vlade koju je predstavio predsjednik HDZ-a i vjerojatni budući mandatar Andrej Plenković na Liderovoj konferenciji Dan velikih planova komentirao je ekonomski analitičar Željko Lovrinčević ukazujući na potencijalne i postojeće šupljine.

– Predstavljena su manje-više opća mjesta za koja se već duže od desetljeća govori da bi se trebala mijenjati. Međutim, postoji blok koji nije dovoljno naglašen, a riječ je o reformama resornog, javnog sektora. Dobar signal za započinjanje mijenjanja tog bloka bila bi promjena u broju ministarstva, rekao je za Lider Željko Lovrinčević navodeći kako bi se četiri do pet ministarstava uspješno moglo svesti na razinu uprave te poraditi na spajanju tih skupih institucija. Dodatan argument za smanjenje broja ministarstava je i činjenica da ih ostale zemlje u prosjeku imaju do 15.

Lovrinčević napominje i da je veoma bitno formirati Vladu do 15. listopada jer o tome ovisi prihodovna strana proračuna.

– Ako se Vlada ne formira do 15. listopada, prostor za neke značajnije zahvate je smanjen. Poduzetnici i lokalna samouprava neće se imati vremena prilagoditi promjenama što se tiče implementacije novih pravila oporezivanja dohotka i dobiti. Također, ako Vlada relativno brzo ne bude formirana, neće biti vremena za ponovno čitanje i javnu raspravu tih zakona te sprječavanje eventualnih nelogičnosti, smatra Lovrinčević.

Za razliku od prihodovne strane proračuna, ne govori se o onoj rashodovnoj istaknuo je u razgovoru Lovrinčević napominjući kako nema stranke koja je dobila izbore, a da im se predizborni program temeljio na rashodima.

– Zadnji je to pokušao HSLŠ na izborima prije pet godina i postali su izvanparlamentarna stranka, kaže te dodaje kako to dovoljno govori o okolnostima u Hrvatskoj, društvenim vrijednostima i afinitetima glasačkog tijela.

Najavu da će do 2020. godine Plenkovićeva Vlada doseći stopu zaposlenosti od 68 posto i otvoriti 180.000 novih radnih mjesta, naš sugovornik ne smatra izvedivom.

– Uz ovu dinamiku rasta od 2,5 posto godišnje, Hrvatska može stvoriti neka neto radna mjesta jer je to živo tkivo, neka radna mjesta nastaju, neka nestaju. U toj konstalaciji snaga, uz najidealniji mogući scenarij koji podrazumijeva niske cijene energenata, dramatičan rast gospodarskih partnera u okolini, potpuno rješenje izbjegličke krize, rast cijene kapitala, stabilnost ovakve sigurnosne rente u iduće četiri godine, Hrvatska može stvoriti 20. 000 tisuća radnih mjesta godišnje. Međutim, uz status quo može se očekivati otprilike 50. 000 do 60. 000 novih radnih mjesta u periodu od četiri godine. To je objektivno uz ovu dinamiku rasta. Također, svi navedeni uvjeti mogu krenuti u suprotnom smjeru već sutra, zaključio je Željko Lovrinčević.

BKS BANKA

Prva domaća banka postala podružnica, idu li druge za njom?

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Ivo Čagalj/PIXSELL

Pretvaranjem banke u podružnicu ne smanjuju se porezne obaveze, a jamstvo za isplatu štednje preuzima država u kojoj je sjedište

Nekadašnja riječka Kvarner banka postala je prva hrvatska banka koju je strani vlasnik pretvorio u podružnicu. Uprava BKS banke iz Klagenfurta obratila se priopćenjem u kojemu ističe da ni za klijente ni za zaposlenike neće biti promjena, a "obje podružnice u Rijeci i Zagrebu, kao i sva 54 djelatnika nastavljaju s radom u sklopu grupacije BKS bank".

Simbolično značenje

Nakon što je 2007. kupio Kvarner banku, novi je vlasnik prvo promijenio ime banke, a sad ju je, slično kao što je to učinio s akvizicijama u Sloveniji i Slovačkoj, zbog poslovnih razloga pretvorio u svoju EU podružnicu. BKS u Hrvatskoj ima 0,3 posto tržišnog udjela pa njegovo pripajanje stranom vlasniku zasad ima samo simboličko značenje za domaće gospodarstvo i bankarski sustav. Kad bi se kojim slučajem PBZ ili Zagrebačka banka odlučile na taj korak, Hrvatska bi ostala bez polovice bankarskog kapitala u zemlji. U sporu oko konverzije često se može čuti i ta mogućnost, no ekonomist Željko Lovrinčević s Ekonomskog instituta ne vjeruje da bi se vlasnici velikih banaka odlučili na pripajanje postojećih banaka maticama jer bi to za njih same bilo nelogično i neisplativo. Banke u Hrvatskoj imaju veću adekvatnost kapitala od banaka majki, a postojeći je model dobar i s poslovnog aspekta.

Korisnicima svejedno

Za Lovrinčevića je izglednija prodaja neke hrvatske banke da bi se zatvorili minusi banaka majki kod kuće nego njihovo svođenje na podružnice. Inače, prekogranično spajanje najraširenije je u skandinavskim i

baltičkim zemljama, gdje podružnice drže četvrtinu imovine banaka. Izuzev u Slovačkoj, u ostalim tranzicijskim državama tržišni udio podružnica niži je od 10 posto.

Korisnicima bankarskih usluga u osnovi je svejedno kakav pravni status ima banka s kojom posluju, no to je škakljivija i bolnija tema za državu jer jednostavniji pravni status traži manje zaposlenih, a niže su i ovlasti domaćih regulatornih tijela. Rad BKS-a, primjerice, ubuduće će kontrolirati austrijski, a ne hrvatski regulator, no što se tiče poreznih obaveza, u središnjoj banci kažu da bi one trebale biti iste. Damir Odak, viceguverner Hrvatske narodne banke, ističe da je prekogranično spajanje banaka ozbiljan logistički posao koji se ne može provesti bez odobrenja središnje banke. BKS ga je dobio u srpnju ove godine, no središnja ga banka može i zabraniti "ako ima dobre razloge".

"Pripajanje odnosno prijenos cjelokupne imovine i obveza mogući su isključivo ako njima nastali rizici ili ranjivosti ne dovode u pitanje očuvanje financijske stabilnosti u RH", navodi se u posljednjoj HNB-ovoj analizi financijske stabilnosti. Pripajanje banke-kćeri matici stavlja u drugu poziciju i državu u kojoj ta banka ima sjedište jer se automatski na nju prenose jamstva za isplatu štednih depozita građana. Hrvatima je to zbog lošeg iskustva s Ljubljanskom bankom bolna tema.

OBRAZOVANJE I SVIJET RADA

I kada rade, mladi se teško osamostaljuju

Autor: Eduard Soudil

Za mlade u Hrvatskoj nije problem samo nezaposlenost već i nedovoljna primanja za samostalan život, čak i ako se zaposle. To je jedan od zaključaka istraživačkog projekta ZAMAH – Utjecaj recesije na strukturu i kretanje nezaposlenosti mladih u RH koji je vodila Iva Tomić, znanstvena suradnica na Ekonomskom institutu Zagreb.

S obzirom na to da se u razdoblju krize stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno povećala, odnosno da je više nego dvostruko veća od stope nezaposlenosti za opću populaciju i treća po visini u EU-u, nije iznenađenje da se nezaposlenost mladih posljednjih godina naglašava kao jedan od gorućih problema hrvatskog društva. I u pretkriznim godinama stopa nezaposlenosti mladih bila je iznimno visoka.

I prije krize - loše

Ni u godinama koje su prethodile 2008., odnosno posljednjoj pretkriznoj godini, nije padala ispod 24 posto. Naime, u razdoblju od 2003. do 2007. godine iznosila je prosječno 30,8 posto. U 2008. godini snižena je na 23,9 posto, ali je u godinama krize osjetno rasla, odnosno više se nego udvostručila. Danas je gotovo svaka druga aktivna mlada osoba nezaposlena.

- Život u Srednjoj i Istočnoj ili Jadranskoj Hrvatskoj, za razliku od Sjeverozapadne Hrvatske, povećava vjerojatnost nezaposlenosti za mlado stanovništvo - rečeno je na predstavljanju istraživanja.

Dublji uvid u probleme (ne)zaposlenosti mladih u Hrvatskoj dali su sudionici panel-diskusije "Kako stvoriti pozitivne trendove za zapošljavanje mladih u Hrvatskoj?", koju je moderirala mentorica projekta Valerija Botrić, viša znanstvena suradnica na Ekonomskom institutu, Zagreb. U diskusiji su sudjelovali Predrag Bejaković s Instituta za javne financije, Dubravka Matić iz Ministarstva rada i mirovinskog sustava, Dunja Potočnik s Instituta za društvena istraživanja i Marin Živković iz Mreže mladih Hrvatske.

U raspravi su se sudionici složili oko toga kako postoji velik problem neusklađenosti između sustava obrazovanja i svijeta rada, ali i kako postoji problem niske prostorne pokretljivosti mladih te općenito problem nedostatka radnih mjesta u gospodarstvu.

Redefinirati mjere

Marin Živković naglasio je kako za mlade nije problem samo nezaposlenost već i nedovoljna primanja za samostalan život čak i ako se zaposle. Dubravka Matić naglasila je kako se radi na tome da se sustav profesionalnog usmjeravanja, koji već postoji, usmjeri na još raniju dob, odnosno da s tim treba započeti već u osnovnoj školi. Također, naglasila je i potrebu redefiniranja pojedinih mjera koje provodi Ministarstvo, posebice mjere stručno osposobljavanje za zasnivanje radnog odnosa, s obzirom na to da se mijenja i gospodarsko okruženje. Predrag Bejaković dodao je kako se unatoč svim nedostacima ta mjera može smatrati uspješnom, ali i kako ne treba smetnuti s uma da to nije mjera namijenjena za zapošljavanje već za osposobljavanje.

Osnovni je zaključak prezentiranih rezultata i popratne diskusije taj da problem visoke nezaposlenosti mladih nije samo ekonomski problem i za njegovo je rješavanje potrebno sustavno raditi na različitim područjima

društvenog djelovanja, ali i uključiti što veći broj dionika sustava, od stručnjaka i znanstvenika, preko nositelja politika, pa do onih o kojima se i radi – mladih.

SAMOZAPOŠLJAVANJE IZ NUŽDE

Rad "Self-employment of the young and the old: exploring effects of the crisis in Croatia" analizira razlike u samozapošljavanju između dviju krajnjih skupina na tržištu rada: mladih i starijih radnika te zaključuje kako 'samozapošljavanje iz nužde', u odnosu na 'samozapošljavanje iz prilike', dominira za obje dobne skupine, ali i da kriza negativno utječe na oba tipa samozapošljavanja i obje dobne skupine. Osim toga, pokazano je i kako su karakteristike kućanstva (udio zaposlenih odraslih osoba i udio djece u kućanstvu) najvažnije za utvrđivanje hoće li mlada nezaposlena osoba postati samozaposlena ili zaposlenik tijekom razdoblja krize.

GLAVNI DOKUMENT

Pitali smo ugledne ekonomiste koja su tri ključna problema zbog kojih nam gospodarstvo sporo raste

Autor: Ira Kralj

Zanimalo nas je zašto je u Hrvatskoj gospodarstvo ne raste brže

Analitičari MMF-a smanjili su jučer prognoze rasta SAD-a i drugih razvijenih ekonomija, navodeći ključne probleme koji onemogućuju snažniji globalni gospodarski rast: odluka Velike Britanije o napuštanju Europske unije i utjecaj izbjegličke krize, antiimigrantsku i antitrgovinsku retoriku u kampanji američkih predsjedničkih izbora te rastući protekcionizam.

Prema njihovim projekcijama, BDP u Hrvatskoj će u 2016. godini rasti za 1,9 posto, a za 2017. godinu prognozira se rast od 2,1 posto. Hrvatska bi uskoro trebala dobiti novu Vladu koja će pokušati ostvariti rast nešto veći od onog koji predviđa MMF.

Šonje istaknuo prioritete za oporavak

Ekonomist Velimir Šonje kao tri prioritete za snažniji gospodarski rast ističe sljedeće: "Nastavak fiskalne konsolidacije uz smanjenje poreznih stopa na rad i kapital, drugi prioritet je uklanjanje administrativnih barijera u poslovanju i treći je reforma upravljanja državnim tvrtkama u smislu njihove depolitizacije, profesionalizacije i djelomične privatizacije."

Utjecajne hrvatske ekonomiste i analitičare zamolili da izdvoje tri ključna problema koja onemogućavaju jači gospodarski rast. Isto smo pitanje postavili znanstvenoj savjetnici zagrebačkog Ekonomskog instituta Sandri Švaljek, konzultantu i analitičaru Milanu Račiću, poduzetniku i Telegramovom kolumnistu Goranku Fižuliću, investitoru i analitičaru Nenadu Bakiću, te znanstvenom savjetniku Ekonomskog instituta Željku Lovrinčeviću. Ovo su njihovi odgovori.

Sandra Švaljek:

1. Nismo prihvatili tržišna načela
2. Glomazni javni sektor
3. Nejasni vlasnički odnosi

Postoje brojni uzroci slabog potencijala rasta, tri koja smatram ključnima je prvo to što hrvatsko društvo niti 25 godina od formalnog prelaska na tržišno gospodarstvo nije istinski prigrlilo tržišna načela. To rezultira raširenom nesklonošću za preuzimanje rizika i pokretanje poduzetničkih poduhvata.

Drugo, javni sektor je preglomazan u odnosu na privatni sektor, a javni sustavi (sustav javne uprave, sustav lokalne i regionalne samouprave te trgovačka društva u državnom vlasništvu) su neefikasni što poskupljuje i otežava poslovanje. Uz to, u ovim sustavima nedostaje kompetencija za upravljanje razvojem na način primjeren globalnim, neprestano promjenjivim okolnostima.

Treći problem koji onemogućava snažniji rast jest taj što su vlasnički su odnosi nejasni, pravosuđe sporo u utvrđivanju vlasništva, a zakonodavstvo koje regulira vlasničke odnose ne omogućuje brza i pragmatična rješenja, što otežava i obeshrabruje ulaganja.

Milan Račić

1. Nacionalna depresija
2. Nedostatak reformi
3. Loša poduzetnička klima

Kao prvi razlog za spori rast gospodarstva u Hrvatskoj izdvojio bih nacionalnu depresiju. Hrvatski problem broj jedan je mentalni, a ne ekonomski. Ne umiremo od gladi, ne živimo po ulicama i nitko nas fizički ne napada – ali naši mladi odlaze a mi koji ostajemo nemamo baš nadu u bolju budućnost. Čvrsto vjerujem da rješavanje naših problema nije toliko komplicirano koliko se to danas čini. Mi bolujemo od jedne vrste nacionalne depresije koja je povezana s manjkom samopouzdanja. Kako to riješiti... Vjerodostojnim vodstvom. Trebaju nam vođe koji će imati hrabrosti iskreno reći koji su to naši problemi i što trebamo napraviti da ih riješimo. Ne trebaju nam bajke ni magla, samo istina.

Drugi problem su strukturne reforme. Čuli smo toliko govora o reformama, a toliko malo reformi, da nam je taj koncept već dosadio. To je opasno, pošto su nam strukturne reforme iznimno bitne. Za takve reforme nam trebaju ljudi koji razumiju da promjene moraju početi od njih i njihovih političkih struktura. Pametan vođa bi prvo počeo smanjivanjem broja ministarstava i broja potpredsjednika. Rezovi trebaju biti pravi rezovi a ne simbolični, i onda bi služili kao putokaz prema drugim reformama. Nema reformi bez vjerodostojnosti, a to se gradi od prvog dana i s rezovima u svom dvorištu.

Treći problem je poduzetnička klima. U Hrvatskoj vas ubiju s tisuću uboda, a ne sa jednim snažnim ubodom ili metkom. Moramo osloboditi naše gospodarstvo od nepotrebnih parafiskalnih nameta i prevelike regulacije poslovanja. Poduzetnicima trebamo dopustiti da dišu i stvaraju vrijednost.

Nenad Bakić

1. Nizozemska bolest
2. Neefikasnost javnog sektora
3. Antipoduzetnički mentalitet

Nenad Bakić: Tri ključna problema odgovornih za spori rast gospodarstva tzv. nizozemska bolest, neefikasnost javnog sektora i s time povezan državni deficit te pesimistični i antipoduzetnički mentalitet u Hrvatskoj.

Goranko Fižulić

1. Vanjski utjecaji

2. Protekcionizam

2. Ovisnost o turizmu

Rast BDP-a u Hrvatskoj više je vezan uz vanjsko okruženje nego na ono što ćemo mi napraviti. Kakve god poteze nova vlada povukla, oni se neće osjetiti prije druge polovice 2017. godine. Od problema koje MMF u svojem izvješću navodi kao kočničare rasta, protekcionizam je možda najvažniji. Brexit, vidjeli smo po izjavama premijerke Therese May ima jako dugačak hodogram i teško je predvidjeti kako će se situacija odvijati, izlazak Velike Britanije iz EU mogao bi trajati godinama. Treći problem koji se navodi u izvješću – izbjeglička kriza, po mom mišljenju, ima svoje dobre i loše strane. Europa bilježi negativne demografske trendove, europsko stanovništvo stari i suočavamo se s nedostatkom radne snage. U tom smislu, priljev imigranata donosi više koristi nego štete, bez obzir na visoke troškove njihove integracije u društvo.

Što se tiče protekcionizma, ono postaje sve veći problem i vezan je za uspon populističkih desnih opcija u Europi, Poljskoj, Mađarskoj i drugim europskih državama. Kada bi Donald Trump pobijedio na izborima u Sjedinjenim Američkim Državama, što vjerujem da neće, njegova bi pobjeda pridonijela rastu protekcionističke politike. S druge strane, u slučaju pobjede Hillary Clinton, možemo očekivati puzajuću integraciju globalne ekonomije.

Ja bih još spomenuo slučaj Deutsche Bank kao najveći sistemski rizik u bankarskom i financijskom sektoru, što su ostaci financijske krize iz 2006. godine. Centralne banke su zapele u mjerama kvantitativnog popuštanja koje traje već osam godina, i sada je svugdje prisutan strah od podizanja kamata. Čini se da se i američki FED boji dizanja kamata, što upućuje da centralne banke ne znaju kako izaći iz modela nulte kamatne stope.

Kapitalizam mora ići dalje, a zapeo je

Očito je da kapitalizam mora ići dalje, no zapeo je. Pojavljuje se naime hrpa problema, staro stanovništvo, visoki troškovi zdravstvenog osiguranja, rastući troškovi za ljude treće životne dobi, nemogućnost kreiranja dobrih poslova i visoke nezaposlenosti mladih koji se na neki način moraju riješiti.

U ovoj fazi, došlo je do stagnacije prosječnog dohotka obitelji srednje klase, pa imamo situaciju da ljudi u 30-tim godinama danas zarađuju manje nego što su zarađivali njihovi očevi, što je posljedica globalizacije i tehnološkog razvoja. Iz te stagnacije, rađa se frustracija, iz koje se opet rađa protekcionizam – raste broj ljudi koji podržava desne struje – to se danas događa u Mađarskoj, Poljskoj i drugim državama. Socijaldemokracija nije ponudila adekvatno rješenje problema, što je stvorilo podlogu za rast desnih populizama.

Problem koji je specifičan za Hrvatsku je prevelika ovisnost o turizmu. Turizam nije grana koja stvara prosperitet. Treba otići vidjeti kako to izgleda u Španjolskoj, primjerice Costa Bravu i zapitati se želimo li takvu obalu i takav život. Iako je turizam radno intenzivan, ostajemo u zamci srednjeg dohotka, jer su zanimanja u turizmu slabo plaćena. Tako smo u situaciji da moramo uvoziti radnu snagu koja će te poslove raditi, a obrazovano stanovništvo odlazi u potrazi za bolje plaćenim poslovima. Osim toga, dobar rezultat hrvatskog turizma pod utjecajem je situacije na Mediteranu, pitanje je kako bi to uopće izgledalo da je situacija u mediteranskim zemljama drugačija.

Željko Lovrinčević

1. Usporavanje reformi
2. Spori rast proizvodnosti
3. Demografska slika

Stopa rasta u Hrvatskoj bit će na razini oko 2,3 posto ove godine, dakle nešto iznad prognoze MMF-a. Hrvatska je naime specifična po tome što ima sigurnosnu rentu – turizam, slično kao još neke zemlje Mediterana poput Španjolske i Portugala, a taj faktor pozitivno utječe na rast BDP-a.

Drugi problem koji dijelimo s ostatkom svijeta je demografska slika, odnosno starenje stanovništva, a problem je kod nas još izraženiji zbog iseljavanja. Treći problem koji dijelimo s Europom je usporavanje reformi, što negativno utječe na gospodarski rast. Rezultat je spori rast produktivnosti, odnosno spori rast proizvodnosti. Nakon financijske krize, rast proizvodnosti je ostao strahovito slab i to generira slab oporavak visine dohotka i rast nejednakosti, što je imanentno i Hrvatskoj. Rast zaposlenosti koji se kod nas temelji na sezonskim poslovima, u uslužnom sektoru i stručnim osposobljavanjima ne rješava problem niskog dohotka i niske proizvodnosti, kakvu još nismo zabilježili. Problemu se kod nas pokušava doskočiti rasterećenjem plaća, čime se podiže kupovna moć stanovništva pa dolazi do ubrzavanja rasta.

Odgovornost centralnih banaka

No, riječ je samo o kratkoročnim efektima. U srednjoročnom razdoblju, proračun će na taj način ostati bez novca, što će rezultirati deficitom države. Pogotovo u uvjetima starenja stanovništva s visokim troškovima zdravstvene skrbi, a tu su i troškovi školstva, mirovinskog i socijalnog sustava i tako dalje.

Odgovornost djelomično snose centralne banke, koje su svojom politikom nultih kamatnih stopa učinile medvjedu uslugu društvu u svojim državama. Jeftin novac postao je lako dostupan pa su si političari mogli priuštiti neprovođenje reformi. Rast kakav sad bilježimo bazira se upravo niskim kamatnim stopama, no jedini način za poticanje rasta gospodarstva su reforme i investicije.

Švaljek o Bandićevih 5250 kuna za "roditelje odgojitelje": Moglo bi se pokazati da gradski proračun to ne može podnijeti

Autor: lider.media

Nakon što je zagrebački gradonačelnik Milan Bandić najavio u srijedu da će Gradskoj skupštini uputiti prijedlog da se naziv "majka odgojiteljica" izmijeni u "roditelj odgojitelj" te da mjesečno dobivaju 5250 kuna neto, umjesto 3206, koliko je ranije bilo predviđeno, komentar ovog poteza dala je ekonomska analitičarka Sandra Švaljek.

"Gradonačelnik Bandić ovim je novim potezom potvrdio da do sada nije govorio istinu kad je tvrdio da je donesenom odlukom bilo predviđeno da majke odgajateljice dobiju pomoć od 5700 kuna u bruto, a ne u neto iznosu. Sada pokušava ispraviti štetu nastalu dovođenjem majki, odnosno roditelja u zabludu, i čini to na teret gradskog proračuna.

Mjera koju sada predlaže je izrazito skupa i moglo bi se uskoro pokazati da je gradski proračun ne može podnijeti. Uz neto iznos pomoći od 5250 kuna, te uz pretpostavku da će mjeru koristiti oko 1000 roditelja, ukupno bi za ovu mjeru u zagrebačkom proračunu trebalo izdvojiti preko 92 milijuna kuna. (Za sada ne postoji službeni podatak o broju korisnika mjere, a o broju od 1000 izvjestili su mediji.)

Iznos od stotinjak milijuna kuna prelazi desetinu rashoda za redovnu djelatnost dječjih vrtića, i odgovara iznosu rashoda za materijal i energiju u dječjim vrtićima. Ako znamo da se u dječjim vrtićima kontinuirano štedi na potrošnom materijalu, igračkama i opremi, onda je očito da je umjesto povećanja standarda u dječjim vrtićima gradska vlast izabrala populističku mjeru upitne svrsishodnosti.

Naime, kao prvo, gradonačelnik Zagreba uzima za pravo voditi demografsku politiku koju bi, radi ublažavanja regionalnih razlika u razvijenosti i težini problema depopulacije trebala voditi vlast na razini središnje države. Drugo, prakse europskih zemalja s mjerama demografske politike pokazuju da su se s niskom stopom totalnog fertiliteta najuspješnije nosile zemlje s koje su ulagale prije svega u potporne ustanove (jaslice i

dječje vrtiće) te time jačali uvjerenje građana da će njihova djeca biti dobro zbrinuta dok oni rade. Treće, mjera je očigledno loše pripremljena, a njezini fiskalni učinci uopće nisu sagledani. Gradski proračun neće moći podnijeti trošak provedbe ove mjere a da se ne ugrozi funkcioniranje ustanova predškolskog odgoja ili nekog drugog gradskog sustava. To će dovesti do ukidanje mjere, a time i do dramatičnih posljedica za roditelji koji su je koristili i potaknuti mjerom napustili radno mjesto.”, zaključuje Sandra Švaljek.

25 GODINA NEOVISNOSTI

RAVNATELJICA EKONOMSKOG INSTITUTA MARUŠKA VIZEK 'Tržišna ekonomija nam nije pomogla jer smo je usvojili samo deklarativno'

Autor: Viktor Vresnik

Foto: Goran Mehkek / HANZA MEDIA

Sa 37 godina i zavidnim brojem radova objavljenih u velikim međunarodnim znanstvenim publikacijama Maruška Vizek, ravnateljica Ekonomskog instituta Zagreb, može reći da Hrvatsku ne treba percipirati kao malu nebitnu državicu, stiješnjenu između Balkana i uspješnog europskog Zapada. Od 1991. do danas puno se toga promijenilo, previše toga je otišlo ukrivo, ali Hrvatska nipošto nije izgubljen slučaj. Generacija koja je danas na početku, za razliku od njene prijeratne, ima otvoren pristup bazama svjetskog znanja i tržištima rada te zapravo može birati gdje želi i kako namjerava živjeti. Spori smo, čini se, upravo u prihvaćanju te činjenice. Razgovarali smo u njezinu uredu na Kennedyjevu trgu u Zagrebu.

Koliko je te 1991. u jednoj splitskoj obitelji postojala ideja kamo idemo? Država i društvo bili su u rasulu, koliko se moglo razmišljati o budućnosti?

- U to sam doba bila još u osnovnoj školi, državu i društvo baš nisam doživljavala, no osjećala sam itekako tjeskobu karakterističnu za to razdoblje. U srednjoj školi mi je, pak, postalo jasno da moram promijeniti sredinu jer me Split gušio. Odlazak na studij u Zagreb je stoga bio prirodan izbor. Čini mi se da je danas mladim ljudima ipak lakše razmišljati o budućnosti nego što je nama bilo tada. Hrvatska je u to doba bila pod tihim sankcijama. Bilo je to ratno vrijeme, nije bilo ni novca, ni posla, diplome naših fakulteta vani nisu bile priznate, nije bilo programa studentske razmjene i interneta. Mogućnosti da uopće možeš izgraditi dobru budućnost bile su skućenije.

Tada su srednjoškcolci iz Splita koji su htjeli studirati uglavnom razmišljali o dolasku u Zagreb. Danas, ne samo u Splitu, razmišljaju o studiju izvan Hrvatske. Zagreb nije ni dovoljno dobar, ni dovoljno zanimljiv...

- Danas je i svijet, zahvaljujući razvoju tehnologije, puno manje mjesto u odnosu na devedesete, mogućnosti odlaska u inozemstvo su veće, a razlozi za ostanak u zemlji sve bljeđi. Mladi ljudi stoga odlaze. U zemlji vlada negativna selekcija u kojoj najbolji i najtalentiraniji vjerojatno neće za svoje talente i doprinos biti nagrađeni odgovarajućim radnim mjestima i primanjima. Onima koji su prepoznali taj društveni deficit, ulazak u Europsku uniju je omogućio da rad i talente ponude meritokratskijim društvima. Hrvatska to nije bila ni u devedesetima, a nije ni danas.

Pitanje je smatra li društvo da nam takvi ljudi trebaju?

- Da li nam trebaju?!

Čini se da ne znamo što bismo s njima...

- Živimo u okoštalom ortačkom kapitalizmu. Za takvo društvo, koje je premreženo međusobno povezanim interesnim skupinama, oni koji su talentirani i žele na pozitivan način pridonijeti društvu nisu bitni. Štoviše, oni su često i smetnja.

Je li prije, u većoj državi, to bilo bolje?

- Sudimo li čisto ekonomski, recimo po prosječnoj realnoj neto plaći, prelazak iz socijalizma u tržišnu ekonomiju nije nas pretjerano unaprijedio. Činjenica da smo na početku tranzicije bili, iza Češke i Slovenije, treća najbogatija bivša komunistička zemlja, a danas smo praktički druga najsiromašnija, također potvrđuje tu tezu. No, usvajanje tržišne ekonomije nas niti nije moglo unaprijediti jer smo mi tu ekonomiju usvojili samo deklarativno. Istraživanje Ekonomskog instituta objavljeno prije nekoliko godina pokazalo nam je da su temeljne tržišne sile, mjerene stopama ulaska i izlaska poduzeća s tržišta, dva do tri puta slabije od regionalnog prosjeka. Stoga nemamo ni pravo očekivati najbolje moguće ishode koje tržišna ekonomija društvu može ponuditi kada se svojski trudimo da tržište i sve institucije koje to tržište trebaju podržavati ispolitiziramo i kada se ne želimo odlijepiti od socijalističkog mentaliteta. O subjektivnom osjećaju je li tada bilo bolje ili lošije ne mogu suditi, ja se tog dijela svog života slabo sjećam.

Jesu li znanstvenici kod nas u lošijem položaju nego njihovi kolege izvan hrvatskih granica?

- Ovisi o perspektivi iz koje gledate. U puno smo boljem položaju kada je u pitanju izglednost i lakoća dobivanja stalnog radnog mjesta. Za taj privilegij treba biti zahvalan, a često ga se uzima zdravo za gotovo. Također nismo izloženi ni izbliza tako velikom pritisku da radimo izvrsnu znanost, što naš rad može učiniti puno opuštenijim. No, baš te karakteristike koje nas stavljaju u bolji položaj uzrokuju da je izvrsna znanost često zadnja rupa na svirali znanstvenog sustava, zbog čega je naš znanstveni doprinos u svjetskim razmjerima nevidljiv, a ponašanje znanstvene zajednice često oportunistički nastrojeno. Mora se inzistirati na razvijanju svijesti da se akademska zajednica, s obzirom na to da se financira javnim novcem, mora ponašati na društveno odgovoran način, a društvena odgovornost u akademskom sektoru podrazumijeva prije svega znanstvenu izvrsnost.

Je li moguće u maloj državi kao što je Hrvatska pronaći dovoljno sponzora za znanstvene projekte?

- Naravno da je moguće. Dio smo europskog istraživačkog prostora. Prilika za povlačenje sredstava za znanstvene projekte sada ima mnogo više nego prije. No, taj novac treba osvojiti prijavljujući se na natječaje na kojima je prolaznost često i manja od deset posto. Morate stoga raditi i izvrsnu znanost i biti vrlo

proaktivni i dobro umreženi s kolegama iz inozemstva kako biste dobili takva sredstva. Novac vam više nitko neće dati ako ne dokažete kvalitetu svog rada. Želite li ga, morat ćete mijenjati strateške ciljeve, ustaljene načine organizacije rada i vođenja znanstvenih institucija. Ekonomski institut Zagreb je dobar primjer te nove orijentacije. Trenutačno provodimo tri projekta iz programa H2020, tri projekta iz sredstava Europskog socijalnog fonda i dva projekta Hrvatske zaklade za znanost. Mi osjećamo vrlo opipljive benefite ulaska u Europsku uniju i mogućnosti koje ona pruža znanstvenom sektoru.

Ta orijentiranost prema kvaliteti ne vrijedi samo za znanost, nego za sve segmente ekonomije, pa i društva u cjelini. Kada ćemo to u potpunosti prihvatiti?

- Dok god je društvo organizirano po sistemu umreženih ortakluka, teško ćemo to moći prihvatiti. Orijentiranost na kvalitetu podrazumijeva i vladavinu meritokracije. Mlađe generacije tu mogu dosta pomoći jer zbog veće mogućnosti upoznavanja drugih kultura imaju mogućnost vidjeti da se stvari kod nas mogu raditi i na drugačiji način. No, teret promjene ipak leži na starijim generacijama.

Što ambiciozan mladi čovjek u Hrvatskoj danas može očekivati kada dosegne jednu od vrhunskih pozicija? Nekad bi dolazak na vrh Ekonomskog instituta ujedno bio i kraj ambicija jer fizički ispred vas nema više pozicije...

- Zahvalna sam što sam dobila priliku implementirati svoju viziju kako bi javni znanstveni institut u Hrvatskoj trebao izgledati. No, definitivno ne smatram da je za znanstvenika koji teži izvrsnosti i međunarodnoj prepoznatljivosti ta pozicija karijerni plafon. Kruna karijere svih znanstvenika trebao bi biti međunarodno prepoznat i priznat životopis jer na takav način možemo najviše pridonijeti društvu koje naš rad financira. A tu su mogućnosti za napredovanje, s obzirom na kaskanje naše akademske zajednice za svjetskim trendovima, gotovo pa neograničene.

Instituti su uvijek surađivali s politikom. Ekonomski institut se spominje kao zaslužan za program Nikice Valentića, otud izvore vuče i Program gospodarskog oporavka Jadranke Kosor. Danas kao da ima više samostalnih strijelaca koji se služe svojim boravkom u Institutu kao polugom za osobne ili političke ciljeve. Koristi li vam to ili vam smeta?

- Mislim da je Institut oduvijek gajio tu kulturu "samostalnih strijelaca". Mi to smatramo prednošću jer na takav način pod istim krovom mogu uspješno surađivati i jedni od drugih učiti znanstvenici vrlo različitih vrijednosnih sustava. Drugi instituti iz društvenih znanosti su vrijednosno značajno opredjeljeniji od nas. Međutim, slažem se da je potrebno i da Ekonomski institut u javnosti više nastupa kao Ekonomski institut, što je svojevrsna nadogradnja individualnih istupa i savjetničkih angažmana naših znanstvenika koji su također iznimno korisni. Upravo je ova nadogradnja jedna od okosnica mog programa vođenja Instituta za sljedeće četiri godine. Smatram da na takav način možemo još lakše apostrofirati temeljne društvene probleme, sudjelovati u javnoj raspravi i pridonijeti kreiranju rješenja. Tako možemo društvu ponuditi vrijednost za javni novac koji dobivamo. Pritom je nužno napomenuti da je i ovaj društveni doprinos tek nadogradnja na temeljni društveni doprinos Instituta - međunarodnu prepoznatu znanstvenu izvrsnost. A da taj doprinos doista i dajemo, znamo po tome što naši znanstvenici čine tek nekoliko posto u ukupnom broju znanstvenika iz područja ekonomije u zemlji, a objavljujemo gotovo polovicu od ukupnog broja znanstvenih radova koje naša ekonomska znanost svake godine objavi u časopisima indeksiranim u najprestižnijoj svjetskoj bibliografskoj bazi Web of Science.

Što se tiče bavljenja naših znanstvenika političkom karijerom, to je privatni izbor svakog pojedinca koji doživljavam i izrazito hrabrim zbog razine toksičnosti naše političke scene i društveno korisnim jer njihova znanja doista mogu biti katalizatori promjena. No, treba naglasiti da politički angažman naših znanstvenika nema nikakve veze s Ekonomskim institutom, oni u političkoj areni ne predstavljaju Ekonomski institut, nego isključivo sebe i vlastita znanja koja su akumulirali tijekom svog rada na Institutu.

Može li se njihov znanstveni rad odijeliti od političkog angažmana?

- Granica nije uvijek do kraja jasna, no mislim da je posve jasno da angažiranje u izvršnoj vlasti i kandidiranje na parlamentarnim i lokalnim izborima nije znanstveni rad. Činjenica da naše zakonodavstvo omogućava znanstvenicima da neograničeno obnašaju političke funkcije, nakon čega se vraćaju na svoja znanstvena radna mjesta koja se tijekom njihove odsutnosti "zamrzavaju", pridonosi brisanju te granice i smatram kako je mogućnost da znanstvenici opetovano koriste taj privilegij za znanstveni sustav više štetna, nego korisna jer se postavlja pitanje kako se netko u takvim uvjetima može posvećeno fokusirati na ostvarivanje znanstveno izvrsnih rezultata.

Zašto smo mi neuspješni u promjenama, a Slovačka, Češka, baltičke republike, pa čak i Mađarska napreduju? Napreduje i Slovenija koja je, unatoč krizi i zakasnjeloj privatizaciji, danas jedna od najbogatijih članica EU.

- Slovenija je na početku tranzicije bila uz Češku druga najbogatija tranzicijska zemlja koja je u odnosu na nas imala napredniju industrijsku strukturu koju je kroz tranziciju uspjela očuvati. No, Slovenci zbog specifičnog modela privatizacije nisu tu svoju strukturu uspjeli reformirati, zbog čega je Slovenija danas suočena s ozbiljnim korupcijskim slučajevima i gubi na međunarodnoj konkurentnosti. Češka i Slovačka su svoje industrijske okosnice također znale uspješno sačuvati tijekom tranzicijskog razdoblja te su iskoristile prednost svoje geografske lokacije za privlačenje stranih direktnih investicija. Kod nas je privatizacijski proces većinu industrijskih okosnica uništio. Prvi val direktnih stranih investicija je Hrvatsku zaobišao zbog rata, a ostali valovi su našu zemlju zaobišli zbog manifestacija ortačkog kapitalizma. Moj je dojam, no to nije nešto što bi se dalo empirijski potvrditi, da je naš temeljni problem to što su sve spomenute zemlje, osim Slovenije, živjele u puno restriktivnijem obliku socijalizma i jedva su dočekale da se od njega odlijepe. S druge strane, naš socijalizam je bio umiveniji u odnosu na njihov i mi možda nismo bili toliko traumatizirani njime da bismo bili motivirani zauvijek raskrstiti sa socijalističkim mentalitetom. Taj mentalitet je, pak, dobrim dijelom zaslužan za činjenicu što smo mi umjesto standardne tržišne ekonomije razvili kapilarni sustav ortačkog kapitalizma zbog kojega ekonomski sve više zaostajemo.

Kada razgovarate s ljudima iz vlastite generacije, osjećaju li oni danas promjenu nabolje, vide li šansu u budućnosti ili se, kao velik dio generacije roditelja, osjećaju iznevjereni?

- Moja generacija prva plaća cijenu za nedovoljno poznavanje mehanizama tržišne ekonomije. Sve prijašnje, pogotovo u bivšoj državi, bile su od toga potpuno zaštićene. Nju je, naime, dohvatio i pregazio nekretninski bum. Dobar dio njih je uzeo kredite za preskupe stanove. U vrijeme buma bilo se relativno lagano zaposliti, plaće su rasle, budućnost je izgledala prilično optimistično. Iz te perspektive uzimanje kredita na 30 godina s velikim otplatnim ratama kako bi se riješilo stambeno pitanje nije se činilo kao uteg oko vrata. Danas znamo da su takve pretpostavke bile neutemeljene jer su tadašnji ekonomski rast i percipirano blagostanje bili zasnovani na posuđivanju tuđe štednje kako bismo financirali vlastitu potrošnju i investicije. Kada se i nekretninski i poslovni ciklus slomio, plaće su počele padati, ljudi ostajati bez posla, no iznosi rata kredita koje će trebati otplaćivati do poznih godina ostali su isti ili su se još i povećali. Nije stoga čudno što je optimizam koji je prije deset godina u mojoj generaciji bio zarazan danas zamijenjen oprezom i frustracijom. Kod onih koji polaze od životne pretpostavke da im društvo mora omogućiti apsolutno sve kako bi uspjeli, zasigurno vlada i osjećaj iznevjerenosti. Spoznaja da moja generacija treba štedjeti znatno više nego prethodne da bi si osigurala pristojnu starost, kombinirana s erozijom kvalitete javnih zdravstvenih usluga i negativnim utjecajem niskih, pa čak i negativnih kamatnih stopa na iznos buduće mirovine, dodatno pridonose osjećaju frustracije.

Znači li to da, počevši od te generacije koja danas prilazi četrdesetoj, više nećemo ponavljati stare pogreške?

- Naslov sjajne knjige dvoje američkih ekonomista Carmen Reinhart i Kennetha Rogoffa, "Ovaj put je drugačije", najbolji je odgovor na to pitanje. Oni pokazuju kako ljudi u pravilu iz ovih ciklusa bumova i slomova ne uče dovoljno da bi se taj ciklički uzorak zaustavio. Naša je posebnost to što raspolažemo obiljem nekretninske imovine koja služi kao oblik financijske zaštite. No, kako budemo prolazili kroz nove poslovne cikluse, i ta će se zaštita istopiti.

Je li to granica kada ćemo postati normalna zemlja?

- Možda. Kada ljudima stvarno bude financijski jako loše, možda će tada i glasati za kvalitetne ekonomske programe političkih stranaka i možda će tada stranke početi nuditi kvalitetne ekonomske programe. Dok god naše glasačko tijelo svoje predstavnike bira ne temelju ideoloških podjela, imamo dokaz da je ideologija važnija od rasta životnog standarda, što meni govori da mi i dalje, bez obzira na kuknjavu, ne živimo baš tako loše.

Obilježavamo 25 godina neovisnosti. Koliko je generaciji koja sada ulazi u svoju najproduktivniju fazu ostalo prostora da bude optimistična?

- Ja mislim da je prostora dovoljno. Živimo u prekrasnoj i vrlo sigurnoj zemlji s pregršt potencijala. Naše je prokletstvo to što nismo u stanju biti dobri upravljači. No, to nije nešto što je zapisano u kamenu i što se ne može promijeniti.

Priručnik za procjenu vrijednosti nekretnina trebao bi uvesti red na tržište

Autor: Hina/ L.F.

Priručnik za procjenu vrijednosti nekretnina, koji bi trebao pomoći vještacima u primjeni Zakona o procjeni vrijednosti nekretnina te uvesti red i transparentnost na to tržište, predstavljen je u četvrtak u prostorijama Društva građevinskih inženjera Zagreba

'U priručniku, prvom takvom na ovim prostorima, na 460 stranica detaljno se obrađuju sva područja procjene vrijednosti nekretnina. U potpunosti je kompatibilan s trenutno važećim Zakonom o procjeni vrijednosti nekretnina', kazao je na predstavljanju koautor priručnika Željko Uhlir.

Istaknuo je da posljednji cjeloviti pravni akt koji je regulirao tu problematiku potječe iz 1936. godine te da su se do donošenja Zakona u 2015. procjene radile 'odokativno', na temelju intuicije', što je dovodilo do pravne nesigurnosti i odvrćalo investitore od ulaganja.

'Priručnik, uz zakonske osnove postavljene prošle godine, predstavlja osnovu za razvitak struke', ocijenio je Uhlir.

Koautor priručnika Branimir Majčica kazao je da su u priručniku po prvi put obrađene teme procjene vrijednosti prava građenja, prava služnosti, poredbene metode i ostale teme te da je priručnik namijenjen prvenstveno procjeniteljima, ali i široj javnosti koja se bavi nekretninama u lokalnim upravama, državnim uredima i sudstvu.

'Dosad se radilo po nahođenju, zdravoj logici, što je rezultiralo vrlo različitim procjenama za istu vrstu nekretnine od različitih procjenitelja. Sada se može provjeriti kako je tko došao do rezultata, je li poštovao činjenice, propise i podatke. To će dovesti red i transparentnost na tržište', naglasio je Majčica.

Recezentica priručnika Maruška Vizek, ujedno ravnateljica Ekonomskog instituta, kazala je da Hrvatska do donošenja Zakona 2015. nije imala temeljne odrednice za procjenu vrijednosti nekretnine, što je omogućilo i razvoj triju velikih političkih afera: Planinska, Spačva i Hitna pomoć Sisak. 'Ti slučajevi do danas nemaju sudski epilog i vjerojatno su bili povod Vladi za donošenje ovog zakona', kazala je Vizek.

Dodala je da su i kompanije često koristile rupe u sustavu pri revalorizaciji vlastite nekretninske imovine 'naručivanjem' procjene vrijednosti nekretnine koja im je bila najprihvatljivija, što je utjecalo na njihove konačne poslovne rezultate zbog čega je valjanost financijskih izvještaja za mnoga poduzeća upitna.

Izdavač priručnika je Društvo građevinskih inženjera Zagreba.

TRGOVAČKI LANCI NIČU KAO GLJIVE

Imamo jednu trgovinu na 136 stanovnika

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Damir Špehar/PIXSELL

Rijetka su područja u kojima Hrvatska prednjači ispred ostalih država članica EU, no istraživanje OECD-a i Svjetske banke pokazalo je da se to zbiva u djelatnosti trgovine. Hrvatska je u grupi zemalja s najmanjim stupnjem regulacije u maloprodaji, što je, vjeruju, i jedan od važnih razloga zbog kojeg su strane tvrtke investirale u trgovinu.

Indeks kojim se mjeri stupanj reguliranosti iznosi od 0 do 6, a kod nas je on 1,42, dok je u "krutoj" Belgiji taj indeks 4,06, Italiji 3,15, Njemačkoj 2,71, Austriji 2,40. OECD je u svojoj analizi uspoređivao prepreke za ulazak u maloprodaju, operativna ograničenja i kontrolu cijena od strane države. Po tome, u Hrvatsku je maloprodaju dva do četiri puta lakše ući nego na belgijsko ili njemačko tržište!

Stupanj rigidnosti u novim članicama EU niži je nego u starima, jer su u procesu pregovaranja nove članice liberalizirale svoje tržište više nego što su to stare članice EU i dandanas spremne učiniti, pa sad iz tih država pušu drukčiji vjetrovi.

Poljska želi oporezovati velike trgovačke lance kako bi pomogla malima, Mađarska priprema zakon kojim bi otežala poziciju stranih trgovaca, a Rumunjska i Slovačka žele zakonom obvezati supermarkete da prodaju više domaćih proizvoda. To žestoko osuđuju u Europskoj komisiji jer je protivno pravilima jedinstvenog tržišta. Po kojima loše prolaze – slabiji.

Cijenu hrvatskog otvaranja platili su mali sustavi čiji je tržišni udio pao na samo 25%! Podaci DZS-a za 2014. godinu pokazuju da su u pet godina veliki lanci povećali udio u prihodima s 49 na 61 % hrvatske maloprodaje, srednje veliki pali su na 14 % tržišnog kolača, a mali s 30 na 25 %!

Hrvatska ima 31 tisuću prodavaonica, jedna dolazi na 136 stanovnika, odnosno sedam ih je na tisuću stanovnika! U ukupnom broju prodajnih mjesta i dalje dominiraju mali trgovački prostori – njih 20 tisuća, no glavnina novca slijeva se u nešto više od 6000 trgovina u sastavu velikih trgovačkih lanaca.

Svjetska banka smatra da je smanjivanje regulatornih prepreka put i za ostale uslužne sektore, primjerice sektor profesionalnih usluga, gdje smo prvi po krutosti. Svjetska banka smatra da je smanjenje zapreka u uslužnom sektoru važno za rast produktivnosti i BDP-a.

Sanja Smoljak-Katić, direktorica HUP-ove granske udruge, potvrđuje da se na naše tržište maloprodaje lako ulazi i iz njega izlazi, te da se slobodno odvijaju procesi spajanja poduzetnika u skladu s europskim direktivama o slobodi kretanja radnika, kapitala, robe i usluga.

– Svaka država, unatoč mogućnosti djelovanja na otvorenom tržištu, nastoji ugraditi mehanizme kojima želi postići svoje strateške gospodarske ciljeve, no kod nas su najčešći državni mehanizmi ad hoc zakoni koji se donose bez procjene učinaka propisa, što nije najbolje dugoročno rješenje – komentira Sanja Smoljak-Katić.

Stručnjak za trgovinu s Ekonomskog instituta Damir Anić vjeruje da nizak stupanj regulacije nema utjecaja na stanje u trgovini, ali do restrukturiranja tržišta dolazi zbog konkurencije.

– Tržište maloprodaje u RH se razvija pod utjecajem najvećih trgovačkih lanaca i kolač je već podijeljen – dodaje Anić.

Predsjednik Ceha trgovine HOK-a Mladen Malta navodi da je u zadnjih godinu dana nestalo 715 ili 6,5 posto obrta iz ceha trgovine, a u pet godina njih oko četiri tisuće.

– Ušli smo u tržišnu utakmicu dosta nespremno, nismo dovoljno pratili trendove u trgovini, nekontrolirano su su ulazili trgovački lanci, a šutjelo se o propadanju male trgovine i radnih mjesta – požalio se Malta.

– Najvažnija politika je zaštita tržišnog natjecanja, jer ona utječe na odnose između najvećih trgovaca i na to da ostaje konkurencija na pojedinim lokacijama i tržištima. Hrvatska ima relativno visoku razinu koncentracije u trgovini, s dominacijom velikih trgovačkih lanaca. Pad broja maloprodavača negativno utječe na zaposlenost i na trgovačku ponudu – tvrdi Damir Anić.

PRVI ZADACI NOVE VLADE

Sindikati, ekonomisti i poslodavci jedinstveni: Plenković mora hitno aktivirati poreznu reformu

Piše: Adriano Milovan

Foto: Damjan Tadić / HANZA MEDIA

Premda još nije ni formirana, već se može reći da Vlada koju sastavlja mandatar Andrej Plenković neće imati ni dana predaha. Taj se zaključak može izvući iz razgovora s poslodavcima i sindikalcima, kao i s ekonomistima, od kojih smo tražili da nam kažu koje prve poteze očekuju od nove Vlade.

Naravno, lista želja prema novoj garnituri u Banskim dvorima ovisi o tome tko ih piše. Ipak, nekoliko se zahtjeva već može ocijeniti kao zajednički. To se prije svega odnosi na najavljenju poreznu reformu. Ekonomisti preporučuju da nova Vlada odmah krene s izmjenama u poreznom sustavu, a slične stavove iznose i sindikalci i poslodavci.

- Poreznu reformu treba odmah aktivirati. No, do kraja godine je ostalo malo vremena, a s poreznom reformom nema smisla ići tijekom godine. Stoga bi se ona trebala naći već na prvoj sjednici nove Vlade. U protivnom, svaki dan koji se izgubi, izgubljen je nepovratno - poručuje Željko Lovrinčević sa zagrebačkog Ekonomskog instituta.

- Nova Vlada mora se jasno očitovati o poreznoj reformi, bilo da odmah krene s njom, bilo da precizno utvrdi termine zahvata u poreznom sustavu, a sve kako bi se otklonila neizvjesnost - upozorava Zdeslav Šantić, makroekonomist SG Splitske banke.

Obnova dijaloga

I u krugovima poslodavaca vjeruju da bi porezna reforma trebala biti pri vrhu liste prioriteta nove Vlade. - Gospodarstvo treba rasteretiti da bi moglo rasti, a za to je potrebna i porezna reforma - naglašava Branko Roglić, vlasnik i predsjednik Orbica te jedan od osnivača Hrvatske udruge poslodavaca.

Najave zadiranja u porezni sustav za uho su se uhvatile i sindikalcima. Ipak, kako upozorava Krešimir Sever, predsjednik Nezavisnih hrvatskih sindikata, poreznu reformu treba dobro osmisлити kako se u konačnici ne bi prebila preko leđa običnih građana.

- Taj problem treba riješiti brzo, prije nego što tvrtke naprave svoje planove za sljedeću godinu. U protivnom, trebat će čekati sljedeću godinu - ističe Sever. Dodaje kako se primjedbe sindikata odnose ponajprije na moguće ukidanje najviše stope poreza na dohodak. Sindikalce zanima i kako bi se izmjene u sustavu poreza na dohodak odrazile na lokalnu samoupravu, čiji je to prihod.

- Ne želimo da posljedica porezne reforme bude povećanje poreza i komunalija, što bi u konačnici platili građani. S druge strane, podržavamo povećanje neoporezivoga dijela dohotka - dodaje Sever.

Nova će Vlada, ako je suditi prema glasovima koji dolaze od socijalnih partnera, vjerojatno imati i nešto lakšu situaciju kada je riječ o socijalnom dijalogu. Na potrebu jačanja razgovora među socijalnim partnerima ukazuju i u Bruxellesu.

- Prvo i osnovno što bi nova Vlada trebala napraviti jest da sjedne za stol i sa sindikatima. Želimo aktivnije sudjelovati u donošenju zakona. I dosad smo, doduše, dobivali nacрте zakona, ali prekasno, a sada to želimo na vrijeme - naglašava Sever. Podsjeća i da novoj Vladi poput Damaklova mača nad glavom visi neriješeni problem povećanja osnovice za zaposlene u državnim i javnim službama. I to, ističe, trebati riješiti u dijalogu sa sindikatima. Na potrebu jačanja socijalnog dijaloga upozoravaju i ekonomisti.

- Nova bi se Vlada trebala pozabaviti rizicima u fiskalnoj politici, posebno kad je riječ o riziku povećanja plaća. Zato je potrebno da se hitno sastane sa sindikatima i postigne dogovor - kaže Šantić.

- Nova Vlada morat će poraditi na dijalogu sa sindikatima. Potrebno je ići u sklapanje novih kolektivnih ugovora i novog sustava plaća - ističe Lovrinčević.

No, tu otprilike i prestaje zajednički pogled na prve poteze koje bi nova Vlada trebala povući. I dok s jedne strane poslodavci i ekonomisti ističu važnost reformi u javnoj upravi, u sustavu regionalne i lokalne samouprave te javnih poduzeća, a zagovaraju i ubrzanje privatizacije, iz sindikalnih redova dolaze jasne najave da neće prihvatiti nikakva nova zadiranja u radno zakonodavstvo.

- Dići ćemo se na zadnje noge kako bismo spriječili daljnju fleksibilizaciju radnog zakonodavstva. Hrvatska se pretvorila u bazen jeftine i obespravljene radne snage i zato nam visokoobrazovani i odlaze. Zakon o radu ni slučajno se ne smije dirati - naglašava Sever.

Skrivene prijetnje

Ekonomisti, pak, smatraju da bi se nova Vlada trebala pozabaviti dijalogom s investitorima i bonitetnim kućama te da bi trebala krenuti u reforme mirovinskog, zdravstvenog i socijalnog sustava. Konačno, morat će dati odgovor i na pitanje kako gleda na investicijski ciklus u javnom sektoru.

- Nova bi Vlada trebala razgovarati s investicijskom zajednicom i rejting-agencijama i predočiti im plan strukturnih reformi i fiskalne konsolidacije. Potreban je i nastavak reformi u mirovinskom i zdravstvenom sustavu jer su ti sustavi velika opasnost za zdravlje javnih financija, kao i nastavak reforme školstva - napominje Šantić.

- Pitanje je što s kapitalnim projektima u energetici gdje se već dugo ništa ne događa. Trebat će donijeti odluku što s tim projektima - zaključuje Lovrinčević.

Prvu priliku da pošalje jasnu poruku da je spreman uhvatiti se u koštac s nabujalom javnom upravom nova je vladajuća većina propustila, upozorava Lovrinčević. On je uvjeren da prostora za smanjenje javnog sektora u Hrvatskoj ima poprilično.

- Smanjenjem broja ministarstava na 19 propuštena je šansa da se pošalje poruka da će se ići u stvarnu reformu javnog sektora jer time zapravo nije napravljeno ništa. Broj ministarstava trebalo je svesti na 15-ak. Uostalom, za neka ministarstva, poput branitelja, građevinarstva ili čak i poljoprivrede, više nema potrebe: oni mogu biti uprave unutar drugih ministarstava ili čak samo pojedini uredi - napominje Lovrinčević. I u krugovima poslodavaca vjeruju da bi se nova Vlada morala pozabaviti smanjenjem javnog sektora. Sindikalci, pak, poručuju da saborske zastupnike nije dovoljno kažnjavati samo zbog nedolaska na glasovanje o zakonima.

- Kažnjavanje bi trebalo proširiti i na nedolazke na sjednice - kaže Sever.

GLAVNE PREPORUKE EKONOMISTA

1. porezna reforma
2. sklapanje novih kolektivnih ugovora i stvaranje novog sustava plaća
3. reforme u zdravstvenom, mirovinskom i socijalnom sustavu
4. ubrzanje privatizacije
5. razgovori s investitorima i rejting-agencijama

GLAVNI ZAHTJEVI SINDIKATA

1. jačanje socijalnog dijaloga
2. porezna reforma
3. zaustavljanje daljnje fleksibilizacije radnoga zakonodavstva
4. kažnjavanje saborskih zastupnika koji ne dolaze na sjednice
5. rješavanje problema plaća zaposlenih u javnom sektoru

GLAVNI ZAHTJEVI POSLODAVACA

1. rasterećenje gospodarstva kroz poreznu reformu
2. reforma javne uprave
3. reforma regionalne i lokalne samouprave
4. restrukturiranje javnih poduzeća
5. ubrzanje privatizacije

Željko Lovrinčević: Započeti vlast s najvećim brojem ministara u Europi nije mudra odluka

Autor: Nikolina Oršulić

– Vlada je prevelika s obzirom na to da je javni sektor temeljni ekonomski problem u Hrvatskoj. Javni sektor nam je neučinkovit i prevelik. U tom se kontekstu započeti vlast s najvećim brojem ministara u Europi ne čini kao mudra odluka, komentirao je za Lider ekonomski stručnjak Željko Lovrinčević činjenicu da će nova Vlada umjesto 19 najavljenih, imati 20 ministarstava.

U jučer najavljenoj postavi Vlade Andreja Plenkovića bit će čak šest ministara ekonomske struke. Jučer objavljenim Zdravku Mariću na mjestu ministra financija, novoj ministrici gospodarstva Martini Dalić, ministru rada Tomislavu Ćoriću, ministrici EU fondova Gabrijeli Žalac te novom starom ministru branitelja Tomislavu Medvedu, danas se pridružio Goran Marić kao ministar bez portfelja.

Svoje mišljenje o tome kako će se kolege ekonomisti snaći u navedenim ministarstvima, profesor Lovrinčević nije htio iznositi, a na pitanje veseli li ga činjenica da će u Vladi biti zastupljeno čak šest ministara ekonomske struke rekao je:

– I dosad je u Vladi bilo dosta različitih profila. Neovisno o profilu, neki su se pokazali uspješniji, a neki manje uspješnima. Osim stručnog znanja, za ministra je važna sposobnost koordinacije i leadershipa. Bitno je okupiti kvalitetnu ekipu, učinkovito koordinirati njihov rad i postaviti se kao lider neovisno o području iz kojeg ministar dolazi.

Turizam je podloga za jak nacionalni brend hrane

Autor: Darko Bičak

Foto: G. Žučko/PIXSELL

U izvoz plasiramo čak 62 posto proizvodnje u prehrambeno-prerađivačkom sektoru, a taj je udio 2001. iznosio 48 posto.

Prehrambeno-prerađivačka industrija perjanica je hrvatskoga gospodarstva te čini 24 posto ukupne industrijske proizvodnje i veže 20 posto zaposlenih, rečeno je na stručnom skupu "Hrana kao brend", koji je u četvrtak u organizaciji Hrvatskog klastera konkurentnosti prehrambeno-proizvođačko sektora (HKPPI) održan u Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK) u Zagrebu.

Želimir Kramarić, potpredsjednik HGK, istaknuo je da je nužno graditi lokalne lance proizvođača hrane i turističkog sektora koji će koristiti domaću hranu. "Bitno je poraditi na promociji i marketingu, ali i na edukaciji kako bi se izvorni domaći proizvodi prepoznali i znali iskoristiti kao dodatna kvaliteta hrani i piću. Kad dođu u Hrvatsku, turisti ne žele probati njemačku ili američku kuhinju nego onu izvornu, hrvatsku", kazao je Kramarić.

Zvonimir Novak, predsjednik HKPPI-ja, istaknuo je da je, prema relevantnim konzultantskim istraživanjima, Hrvatska pozicionirana kao 12. najjači turistički brend u Europi, što bi trebalo jače iskoristiti kroz izradnju snažnoga nacionalnog brenda hrane koji bi bio prepoznat, kako u samoj Hrvatskoj, tako i u inozemstvu. Goran Butorac s Ekonomskoga instituta u Zagrebu istaknuo je važnost prehrambenoga sektora za cjelokupno gospodarstvo.

"Hrana je naš najznačajniji izvozni adut, samo je lani izvoz hrane, pića i duhana dosegnuo gotovo milijardu eura. U izvoz plasiramo čak 62 posto ukupne proizvodnje u ovom sektoru, a vidljivo je da je u posljednjih 15-ak godina taj udio rastao jer je 2001. izvoz iznosio 48 posto udjela", kazao je Butorac. Dodao je da prehrambeni sektor čini osam posto BDP-a, a što je, uz Sloveniju i Češku, najviše u EU. Po pitanju izvoza hrane, Hrvatska je rekorder. No, unatoč tome, ističe Butorac, i dalje imamo vanjskotrgovinski deficit koji se mjeri u milijardama te i dalje proizvodimo manje hrane nego što je trošimo.

DISKRIMINACIJA PO ZAKONU

Rođenima '62. i kasnije niže mirovine?

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Goran Kovacic/pixsell

Razlika nastaje zbog načina izračuna mirovine iz prvog stupa, koja se mora ispraviti do 2019., želi li država izbjeći novu mirovinsku nepravdu

Žena rođena 1954. godine koja je 36,5 godina zarađivala prosječnu plaću u državi ove godine kao umirovljenica prvog stupa može računati na 2845 kuna mirovine. Kada bi ista osoba ostala u drugom stupu i ne bi svoju štednju prebacila u prvi stup, njezina bi mirovina bila 500-tinjak kuna manja, odnosno iznosila bi 2331 kunu!

Dodatak svima

Razlika nastaje zbog načina izračuna mirovine iz prvog stupa, koja se mora ispraviti do 2019., ako država želi izbjeći novu mirovinsku nepravdu. Godine 2019. u prijevremenu starosnu mirovinu krenut će prve generacije žena rođenih 1962. godine, koje nemaju izbora, već 5 posto svojih mirovinskih doprinosa uplaćuju u drugi stup, a 15 posto doprinosa ide u prvi stup. Svima koji su otišli u mirovinu 2010. i kasnije, od kada se mirovina računa na osnovi cjelokupnog staža (a ne deset najpovoljnijih godina života kao do tada), država doplaćuje 27 posto zaštitnog dodatka da bi im se kompenzirao gubitak u odnosu na ranije generacije.

Problem je što se zaštitni dodatak dodjeljuje samo osiguranicima prvog, ali ne i drugog stupa. Ako se to ne ispravi, svi koji su rođeni 1962. i kasnije dobivat će 27 posto niže mirovine u odnosu na one koji su u prvom stupu! Žena čiji smo primjer iznijeli tijekom svog radnog vijeka uplatila je oko 860 tisuća kuna doprinosa, od čega je 86 tisuća skupljeno u drugom stupu, a preostalih 90 posto doprinosa uplaćivala je u prvi stup.

No, zakon je takav da joj država ne priznaje 27 posto zaštitnog dodatka za te uplate, što je po ocjeni Danijela Nestića, istraživača Ekonomskog instituta Zagreb, duboko nepravedno, nelogično i diskriminirajuće. Tih 10 posto uplata u drugom stupu donijelo bi joj 305 kuna mjesečne mirovine, a dio koji bi primala iz

prvog stupa dodatkom bi se povećao s 2025 na 2572 kune. Samim time njezina ukupna mirovina bila bi 33 kune veća nego da je bila samo u prvom stupu. Kod muškaraca rođenih 1962. godine koji će u starosnu mirovinu 2026. razlika u mirovini bila bi još veća – 351 kunu. Ako se zaštitni dodatak ravnomjerno primijeni na sve osiguranike, izračun koji je Danijel Nestić iznio na okruglom stolu Revije za socijalnu politiku pokazuje da bi učinak drugog stupa na mirovine bio pozitivan te bi se one s vremenom povećavale sa sadašnjih 50 na 56 posto prosječne plaće u državi. Ako bi se ukinuo drugi stup ili bi drugi stup ostao bez zaštitnog dodatka, Nestićeva je projekcija da bi se odnos mirovine prema plaćama bitno pogoršao. – Proširenjem dodatka na sve umirovljenike došlo bi do stabilizacije mirovinskog sustava bez ikakvih revolucionarnih zahvata, pa čak i bez povećanja izdvajanja u drugi stup – kazao je Nestić. Trenutačno taj dodatak godišnje državu stoji oko dvije milijarde kuna, a kad se prenese i na drugi stup, uzimao bi 1,3 posto BDP-a godišnje.

Nema logike

No, Ivan Lovrinović, Drago Jakovčević, Gojko Bežovan i Ljubo Jurčić na istom su okruglom stolu branili stav da je mirovinska reforma bila velika greška te da su zbog nje javne financije na gubitku. Država se odrekla dijela prihoda u vrijeme kad nije bilo dovoljno novca, posuđivala ga je uz visoke kamate te se povećao javni dug. Zbog čestih bankarskih i financijskih kriza ne postoji jamstvo da će se "štednja na dug" isplatiti. Lovrinović je kazao da mirovinska reforma pokazuje deficit zdrave logike jer nije moguće da netko tko ima kronični manjak mirovinskih prihoda ide nešto kapitalizirati.

MIROVINSKI SUSTAV

Broj umirovljenika i dalje raste: Kako povećati mirovine - najveći izazov Vlade

Autor: Gabrijela Galić

Analitičari smatraju da je najveća prijetnja sustavu – iseljavanje stanovništva. S druge strane, Hrvatska ima sve manje mladih koji će moći »proizvoditi« i osigurati zdravstvenu skrb za sve više starih ljudi

Broj umirovljenika u godinu dana povećao se za nešto više od osam tisuća. Naime, prema podacima s kraja kolovoza ove godine u mirovini je bilo 1.231.756 osoba, što znači da je iza svake umirovljene osobe stajao 1,22 radnik. Godišnje se za mirovine izdvaja oko 36 milijardi kuna, pri čemu se iz obveznih doprinosa prikupi oko 60 posto potrebnih sredstava, a ostatak se namiruje iz proračuna. Iako samo taj površni pogled na stanje u mirovinskom sustavu ukazuje da nešto ne štima, te da je Hrvatskoj nužno potrebno snažnije zapošljavanje kako bi se nepovoljni omjer ublažio, sve analize sustava govore kako je on dugoročno održiv. Pokazala je to kako domaća studija stanja u mirovinskom sustavu, ali na to ukazuje i godišnji izvještaj o starenju stanovništva Europske komisije (Ageing report) prema kojem je domaći mirovinski sustav dugoročno fiskalno održiv.

Međutim, on ima svojih slabosti i potencijalnih prijetnji. Na jednu od njih ukazuju demografi pa je tako nedavno Stjepan Šterc, u našem listu izjavio kako zdravstveni i mirovinski sustav kakve poznajemo mogu izdržati još otprilike pet godina. Nakon toga, prema njegovim riječima postaju vrlo neizvjesni jer Hrvatska ima sve manje mladih koji će moći »proizvoditi« i osigurati zdravstvenu skrb za sve više starih ljudi.

– Poteškoće se neće osjetiti u narednim godina, ali hoće u dužem roku. Naime, kratkoročno, usprkos iseljavanju, treba očekivati da se uz povoljnije gospodarske okolnosti poveća broj zaposlenih, a rezerva za takav rast postoji u relativno velikom broj nezaposlenih ili onih koji do sada nisu tražili posao. Rast zaposlenosti bi trebao povećati priljev sredstava po osnovi uplaćenih doprinosa. No, dugoročno je iseljavanje ozbiljan problem – veli Danijel Nestić, istraživač Ekonomskog insituta u Zagrebu. Nažalost, dodaje on, u Hrvatskoj nema pouzdanih podataka o razmjerima iseljavanja, puno je nagađanja i neproverenih brojeva.

– Bez pravih podataka teško je išta više o tome reći, teško je pripremiti odgovarajuće politike kao odgovor na iseljavanje i mjeriti učinke tih politika. No sigurno je da iseljavanje, ukoliko poprmi ozbiljnije razmjere, ugoržava ukupno gospodarstvo i njegove razvojne potencijale, a učinak na mirovinski sustav je tek dio šire skupa utjecaja. Mirovinski sustav međugeneracijske solidarnosti, prema samim svojim načelima funkcioniranja, iznimno je osjetljiv na starenje stanovništva, a posebno na migracije mladih. Sustavi kapitalizirane štednje tu su manje osjetljivi – ističe Nestić. Stoga bi, navodi, Hrvatska u svakom slučaju trebala nastaviti razvijati i jačati svoj drugi i treći mirovinski stup.

Dinamičan svijet

S druge strane Zoran Anušić, viši savjetnik u Svjetskog banci, jedan od tvoraca mirovinske reforme u Hrvatskoj navodi kako je teza koja proizlazi iz demografskih projekcija – u Hrvatskoj neće imati tko raditi pa neće biti novca za mirovine – prestatična.

– Mislim da je to prestatičan pogled na dinamičan svijet u kojem živimo. Slobodno kretanje radne snage u EU je dvosmjerna cesta. S ubrzanjem gospodarskog rasta u Hrvatskoj povećava se potražnja za radnicima, zaposlenost raste. U slučaju nedostatka radnika rastu plaće, a s tim i motiv za aktivaciju radno neaktivnih – kojih u Hrvatskoj ima znatno iznad prosjeka EU – a onda i ekonomsku imigraciju – veli Anušić. Ističe pritom kako država ne može zabraniti ljudima da odlaze u inozemstvo u potrazi za boljom zaradom, ali može i mora raditi na tome da rad i život u Hrvatskoj budu atraktivniji i perspektivniji.

– Dulji period intenzivnijeg rasta, rast plaća te percepcija dobre životne perspektive u Hrvatskoj zauzdao bi iseljavanje, potaknuo useljavanje, a možda i motivirao dio ekonomske emigracije na povratak – ističe Anušić.

Dugoročno, domaći mirovinski sustav je održiv slažu se i Nestić i Anušić koji se poziva i na EU Ageing Report 2015. Hrvatska mirovinska reforma, koja kontinuirano traje od 1998. godine, ističe Anušić, imat će relativno najjaču fiskalnu uštedu od svih zemalja EU, ali uz posljedicu jakog zaostajanja mirovina za plaćama na što ukazuje i Nestić.

– Slijedeća runda mirovinske reforme trebat će se pozabaviti upravo adekvatnošću budućih mirovina. Mjere u prvom stupu trebaju biti usmjerene produljenju radnog vijeka, smanjenju trajanja korištenja mirovine, te čvršćem vezivanju mirovine za doprinose uz jačanje obveznog i dobrovoljnog kapitaliziranog sustava – naglašava Anušić.

Nepopularne mjere

Usprkos rastu broja umirovljenika, objašnjava i Nestić, projekcije pokazuju da će se obveze prvog mirovinskog stupa za isplatu mirovina, mjerene udjelom u BDP-u, smanjivati. To će se postići isplatom relativno niskih mirovina.

– Ako se ništa ne promjeni, udio mirovina u prosječnoj plaći ubuduće će biti još manji nego sada – veli Nestić dodajući kako će se buduće smanjenje obveza proračuna za isplate mirovine dogoditi i zbog postojanja drugog stupa koji će preuzeti obvezu isplate dijela mirovina. Međutim, naglašava kako niske mirovine nisu održive u socijalnom smislu.

– Zato se čini da glavni reformski naponi ubuduće moraju ići u smjeru povećanja mirovina, ali bez ugrožavanja fiskalne održivosti. Gospodarski rast i rast zaposlenosti su pritom ključni jer osiguravaju povećanje mase plaća, veće doprinose i veće mirovine. No, nužno je poduzeti i neke nepopularne mjere koje imaju za cilj povećati prosječnu dob za odlazak u mirovinu i prosječni radni staž – navodi Nestić dodajući kako se konkretno radi o povećanju zakonske dobi za odlazak u starosnu mirovinu te destimuliranju prijevremenog umirovljenja bilo većim umanjnjem mirovine u tim slučajevima bilo povećanjem minimalne dobi za odlazak u prijevremenu mirovinu.

Upravo je to jedna od stvari s kojom će se trebati pozabaviti nova Vlada – realizacija najave Vlade Tihomira Oreškovića o ranijem povećanju radnog vijeka na 67 godina, ili zadržavanje stava bivše SDP-ove vlade da se tek nakon 2030. godine krene u postupno povećavanje dobne granice za odlazak u starosnu mirovinu. Drugi element je dodatna penalizacija prijevremenog umirovljenja, što je također šestomjesečna vlada namjeravala osnažiti.

– Takav je reformski smjer već poduzet u brojnim europskim zemljama. Osim što se time pomaže državnom proračunu, osigurava se i rast prosječnih mirovina. No, te će mirovine biti zarađene dužim radnim vijekom. Nadalje, u Hrvatskoj treba bolje urediti i beneficirani radni staž, što može dovesti do određenih ušteda u sustavu. Dio rješenja može biti povezan s jačanjem drugog stupa – veli Nestić navodeći kako brojne procjene pokazuju da drugi stup može ponuditi veće mirovine nego sustav baziran isključivo na međugeneracijskoj solidarnosti.

USKORO PRVI VELIKI TEST ZA SUSTAV

Jedan od izazova domaćem mirovinskom sustavu je odlazak u mirovinu generacija radnika koji su u trenutku početka provođenja mirovinske reforme bili mlađi od 40 godina, što znači da su se obavezno trebali uključiti i u drugi stup kapitalizirane štednje. Ti će umirovljenici, ne promijeni li se nešto skoro, u startu imati niže mirovine no što bi ih imali da se isplaćuju samo iz prvog stupa. Naime, svi oni koji su osigurani samo u prvom stupu imaju dodatak na mirovinu od 27 posto, što znači da osoba osigurana u oba stupa (a to su generacije od 1963. godine na ovamo) taj dodatak pri izračunu mirovine neće ostvariti.

– Radi se velikom testu za mirovinski sustav, koji će ujedno razotkriti i reformske preferencije nove hrvatske vlade. Naime, već 2019. godine će pravo na prijevremenu mirovinu ostvariti prve žene koji su osigurane u prvom i drugom stupu po sili zakona, a ne na temelju dobrovoljne odluke. Ako se ništa ne promijeni u zakonskoj regulativi, njihove će mirovine biti značajno manje od svih ranijih generacija. Ako se ništa ne učini, to će zasigurno izazvati snažnu reakciju kako samih novih umirovljenica, tako i svih dionika mirovinskog sustava. Zato već danas treba razmisliti kako riješiti tu situaciju kako bi se izbjegli nepotrebni šokovi – veli Nestić. On smatra da se dodatak na mirovine treba proširiti na sve osiguranike prvog stupa bez obzira jesu li oni osigurani i u drugom stupu ili nisu.

– Naravno, za one osigurane u drugom stupu za vrijeme takvog osiguranja dodatak se primjenjuje na smanjenu osnovicu zbog uplate 15 posto bruto plaće umjesto 20 posto u prvi stup – veli Nestić navodeći kako je fiskalni trošak takve mjere u kratkom je roku relativno mali, no s vremenom raste, ali zato omogućava veće mirovine.

Šušvarova reforma poticala je djevojke na studij

Autor: Irena Kustura

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Prema analizi Ivana Žilića, 'šušvarica' je na muškarce negativno utjecala jer su dječaci češće završavali samo osnovnu školu

Šušvarova reforma nije povećala vjerojatnost da će učenici koji su pohađali takav reformirani program završiti srednju školu, ali je smanjila vjerojatnost da će steći fakultetsko obrazovanje. To je na temelju analize Šušvarove reforme zaključio asistent Ekonomskog instituta Ivan Žilić.

Prema njegovu istraživanju, reforma je na muškarce imala negativne, a na žene pozitivne učinke. Naime, nakon uvođenja reforme povećala se mogućnost da će dječaci završiti samo osnovnu školu jer su zbog prva dva pripremna razreda, koja su ista za sve, dječaci koji su željeli upisati strukovne programe češće odustajali od školovanja.

Za razliku od muškaraca, prema Žilićevoj analizi, Šušvarova reforma pozitivno se reflektirala na žene jer su, nakon nje, više završavale fakultete.

Na temelju Žilićeva istraživanja zaključuje se da reforme često imaju neočekivane i neželjene rezultate zbog čega, ističe se, treba biti oprezan s uvođenjem promjena čije se posljedice moraju predvidjeti.

U Hrvatskoj se često ne provodi nijedan oblik evaluacije raznih reformi i ne procjenjuju se na odgovarajući način svrsishodnost, a ni očekivani kratkoročni i dugoročni učinci promjena.

Analiza učinka "Šušarove reforme" pokazala koje greške treba ispraviti

Autor: I. Domitrović

Asistent Ekonomskog instituta Ivan Žilić analizirao je učinak reforme srednjoškolskog obrazovanja poznate pod nazivom "Šušarova reforma" iz sredine 1970-ih u kojoj je došao do korisnog zaključka za reformu obrazovanja koja bi se tek kod nas tek trebala usuglasiti i provesti.

U zaključku analize se navodi da reforme često mogu imati neočekivane i neželjene posljedice. Naime, konkretno "Šušarova reforma" rezultirala je povećanjem broja žena koje su pohađale fakultet, ali i broj muškaraca koji nisu završili niti srednju školu. "Upravo zbog takvih neželjenih posljedica bilo koja promjena javnih politika mora biti popraćena evaluacijom učinaka tih promjena", zaključuje Žilić.

Postoji li evaluacija obrazovnih reformi?

Savjetuje da bi se prva evaluacija trebala napraviti prije nego što se promjena uvede kako bi se utvrdili očekivani učinci reforme, a po uvođenju promjene još jedna. "Nakon što se promjena javne politike provede i prođe dovoljno vremena od početka njezine provedbe, potrebno je napraviti ex-post evaluaciju koja za cilj ima utvrditi stvarne učinke jedne javne politike", napominje autor analize te dodaje da se u Hrvatskoj vrlo često ne provodi ni jedan tip spomenute evaluacije, pa se i rasprava o javnim politikama vodi na vrlo pogrešnoj razini, a same promjene "mogu se okarakterizirati kao gađanje mete povezom preko očiju, jer se ne procjenjuje na odgovarajući način ni svrsishodnost, ni očekivani kratkoročni i dugoročni učinci tih promjena."

Žilić je u analizi stavio naglasak na procjenu učinka koji je reforma imala na obrazovne i ishode vezane uz tržište rada, a pod njima se podrazumijeva uspješnost završavanja srednje škole i fakulteta te broj godina provedenih u formalnom školovanju, dok ishodi vezani uz tržište rada podrazumijevaju radni status, aktivno sudjelovanje u radnoj snazi, prosječnu plaću i duljinu radnog staža.

Da bi se utvrdili učinci reforme, analizirani su podaci Ankete o radnoj snazi na uzorku od 22.000 građana koji su svoje obrazovanje završili neposredno prije i poslije reforme srednjoškolskog sustava.

Rezultati analize sugeriraju da "Šušarova reforma" nije promijenila vjerojatnost da će učenici koji su pohađali reformirani srednjoškolski program završiti srednju školu. "Međutim, ona je utjecala na smanjenje vjerojatnosti da će učenici koji su prošli kroz reformirani srednjoškolski program imati završen fakultet kao najviši stupanj obrazovanja (negativni učinak procjenjuje se na oko pet postotnih poena).

Usporedno sa smanjivanjem vjerojatnosti imanja završenog fakultetskog obrazovanja, Šušarova reforma smanjila je i vjerojatnost da će učenici imati najmanje 16 godina obrazovanja, što odgovara duljini obrazovanja potrebnog da bi se završio fakultet", stoji u sažetku analize Ekonomskog instituta.

Pozitivan učinak na žene, negativan na muškarce

"Kada se učenike podijeli po spolu, rezultati analize sugeriraju kako su negativne učinke reforme u prosjeku iskusili muškarci, dok je na žene reforma imala blage pozitivne učinke. Naime, nakon uvođenja reforme,

povećala se vjerojatnost da će muški učenici završiti samo osnovnu školu. Ovaj učinak reforme posljedica je visoke stope odustajanja od srednje škole muških učenika koji su htjeli opredijeliti za strukovno obrazovanje, no u reformiranom sustavu bili prisiljeni nakon osnovne škole završiti još dvije godine općeg srednjoškolskog obrazovanja. Osim toga, modeli procjene učinka sugeriraju i da je reforma imala negativan učinak na vjerojatnost da će muški učenici dobiti fakultetsko obrazovanje. Ova dva učinka zajednički su doprinijela smanjenju ukupnog broja godina provedenih u formalnom obrazovanju za muškarce. Stoga, zahvaljujući Šuvarovoj reformi, muškarci su proveli do šest mjeseci manje vremena u formalnom sustavu obrazovanja.

Za razliku od muškaraca, Šuvarova refroma imala je pozitivne učinke na ishode obrazovanja kod žena.

Ona je naime, povećala vjerojatnost da će ženske učenice završiti u učiteljskim i zdravstvenim profesijama, a povećana je vjerojatnost da će nastaviti obrazovanje u društvenim znanostima. Kod muškaraca se pak povećala vjerojatnost da će završiti s općom razinom obrazovanja, što je prvenstveno posljedica povećanog broja muških učenika koji su zbog reforme odustali od srednjoškolskog obrazovanja i koji su posljedično završili samo osnovnu školu", stoji u izvješću.

Podsjetimo, "Šuvarova reforma" ukinula je gimnazije, odnosno sve srednjoškolsko obrazovanje pretvorila u strukovno. Tijek obrazovanja bio je podijeljen u dvije faze. Prva je trajala dvije godine tijekom koje su se izvodili opći predmeti isti za sve učenike. U drugoj, koja je započela s trećom godinom srednje škole i trajala do kraja srednjoškolskog obrazovanja, učenici su slušali predmete koji su ih pripremali za onu struku za koju su se opredijelili. Dvije su važne novine ove reforme. Prvo, učenici su morali donijeti odluku gdje će nastaviti obrazovanje nakon dvije godine općeg srednjoškolskog obrazovanja, a druga da učenici nisu mogli nakon završenog osnovnoškolskog obrazovanja direktno upisati strukovnu srednju školu, već su bili prisiljeni slušati još dvije dodatne godine općeg obrazovanja.

ANALIZA EKONOMSKOG INSTITUTA

Šušvarova reforma pozitivna za žene, negativna za muškarce

Autor: Ivana Barišić

Popularna Šušvarova reforma srednjoškolskog obrazovanja koja je počela s implementacijom u Hrvatskoj 1975./76. pozitivno se odrazila na žene, a negativno utjecala na muškarce. Do takvog zaključka nakon analize radnih materijala Ekonomskog instituta Zagreb (EIZ) pod nazivom 'Opće i strukovno obrazovanje: pouke iz kvazieksperimenta u Hrvatskoj' došao je Ivan Žilić, asistent u EIZ-u

U analizi se procjenjivao učinak koji je reforma pod vodstvom dr.sc. Stipe Šušvara imala na obrazovne i ishode vezane uz tržište rada. Reforma koja je dobila naziv po njegovu kreatoru Šušvaru ukinula je gimnazije, a cijelo srednjoškolsko obrazovanje pretvorila u strukovno, podijeljeno u dvije faze. Prva je trajala dvije godine, tijekom koje su slušani opći predmeti, a bili su obavezni za sve učenike, bez obzira na to koju su srednju školu upisali. Druga je počinjala u trećem razredu i trajala je do kraja srednjoškolskog obrazovanja, a učenici su slušali predmete potrebne za struku za koju su se opredijelili.

Sa Šušvarovom reformom u srednjoškolski obrazovni sustav stigle su i dvije novine u odnosu na prethodne. Jedna se odnosila na činjenicu da učenici nakon završene osmoljetke nisu mogli direktno upisati strukovnu srednju školu, nego su bili prisiljeni slušati dvije dodatne godine općeg obrazovanja, a nakon toga donijeti odluku o svojoj budućnosti.

Šušvarova reforma smanjila vjerojatnost završavanja fakulteta

Žilić je analizirao podatke iz ankete o radnoj snazi na uzorku od 22.000 građana koji su završili s obrazovanjem neposredno prije i poslije ove reforme, a koji sugeriraju kako ona nije promijenila vjerojatnost da će učenici koji su pohađali takav srednjoškolski program i završiti srednju školu. No ona je utjecala na smanjenje vjerojatnosti da će učenici koji su ga prošli imati završen fakultet kao najviši stupanj obrazovanja. Uz smanjenje vjerojatnosti da se završi fakultetsko obrazovanje, Šušvarovom reformom smanjena je i vjerojatnost da će učenici imati najmanje 16 godina potrebnog obrazovanja kako bi stigli do fakultetske diplome.

Takva reforma negativno se u prosjeku odrazila na muškarce dok je na žene imala blage pozitivne učinke. S njenim uvođenjem povećala se vjerojatnost da će muškarci završiti samo osnovnu školu, a posljedica je visoka stopa odustajanja od srednje škole onih koji su se htjeli opredijeliti za strukovno obrazovanje jer su ovom reformom bili prisiljeni nakon osnovne škole završiti još dvije godine općeg srednjoškolskog programa. Utjecalo je to i na smanjenje ukupnog broja godina provedenih u formalnom obrazovanju za muškarce.

Na žene je Šušvarova reforma imala blagotvorniji učinak jer se u toj populaciji povećala vjerojatnost da će ih se više odlučiti za fakultet, ali je utjecala na promjenu izbora budućih zanimanja među njima. Rezultati analize sugeriraju da je zahvaljujući Šušvarovom modelu smanjena vjerojatnost da će učenice završiti u učiteljskim i zdravstvenim profesijama, a povećala se za nastavak obrazovanja u društvenim znanostima. Kod muškaraca se istovremeno povećala vjerojatnost da će završiti s općom razinom obrazovanja, što se prvenstveno pripisuje posljedici povećanog broja učenika koji su zbog reforme odustali od srednje škole i završili samo osnovnu školu.

Što se tiče tržišta rada, pokazalo se da Šušvarova reforma nije značajno utjecala na visinu plaće i broj godina radnog staža odnosno tržište rada nije dodatno vrednovalo povećani broj godina općeg obrazovanja učenika. Reforma se negativno odrazila i na vjerojatnost da će osoba biti zaposlena i radno aktivna.

Reforme - neočekivane i neželjene posljedice

U priopćenju EIZ-a zaključuju kako reforme, na osnovi istraživanja Ivana Žilića, često mogu imati neočekivane i neželjene posljedice. Šušvarova je uvedena s ciljem povećanja mogućnosti pristupa općem srednjoškolskom obrazovanju svim učenicima, no rezultirala je primjerice povećanjem broja žena koje su pohađale fakultet i muškaraca koji nisu bili u stanju završiti srednju školu. Upravo zbog takvih neželjenih posljedica, poručuju iz EIZ-a, bilo koja promjena javnih politika mora biti popraćena evaluacijom njihovih učinaka. Sugeriraju kako bi se prvotna ex ante evaluacija trebala napraviti prije nego što se uvede promjena javne politike kako bi se utvrdili očekivani učinci, a nakon što prođe dovoljno vremena od početka njene provedbe, potrebno je napraviti i ex post evaluaciju s ciljem utvrđivanja stvarnih učinaka.

Istraživanje o učincima Šušvarove reforme primjer je ex post evaluacije jedne javne politike, a u Hrvatskoj se, ističu u EIZ-u, vrlo često ne provodi nijedan od pristupa, zbog čega se rasprava o javnim politikama vodi na vrlo površnoj razini, dok se same promjene radi ostvarenja nekog društvenog cilja opisuju kao gađanje mete s povezom preko očiju jer se ne procjenjuje na odgovarajući način ni svrsishodnost ni očekivani kratkoročni i dugoročni učinci promjena.

Lovrinčević o poreznoj reformi: Poduzetnicima je otvoren prostor, na njima je da ga iskoriste

Autor: Tomislav Tustić

Renomirani ekonomist Željko Lovrinčević, ujedno i jedan od kreatora danas predstavljene cjelovite porezne reforme u razgovoru za Lider komentira njene temeljne značajke.

– Riječ je o paketu poreznog rasterećenja s najvećim učinkom u sustavu poreza na dohodak koji je bio izrazito složen, s puno izuzeća, brojnim i različitim osobnim odbicima, posebnim područjima i nadalje. On je dakle bio probušen na mnogo mjesta i mnogo načina, a sada je bitno pojednostavljen. Uveden je koncept sintetičkog oporezivanja nesamostalnog i samostalnog rada, a za dohodak od imovine konačno plaćanje, što umanjuje neizvjesnost. Gledajući generalni učinak u sustavu, u principu se dohodak svima povećava, iako ovisno o statusu i modalitetima – primjerice broju članova ili djece u pojedinom kućanstvu. To se odnosi i na ljude s najmanjim dohocima jer je neoporezivi dio porastao na 3,800 kuna. Ovaj dio porezne reforme je dobar i nije dvojbjen jer se ukupno porezno opterećenje u Hrvatskoj smanjuje na 6,3 posto, time mi ulazimo u kategoriju zemalja s niskim efektivnim poreznim opterećenjem.

Prijedlozi sugeriraju socijalnu osviještenost, ministar je danas rekao da su oni, koliko mogu biti, usmjereni na demografsku obnovu.

– Mislim da se to, po meni, moglo riješiti kvalitetnije u dijelu povezanom s uzdržavanim članovima obitelji i tretmanom djece. Prijedlog i dalje zadržava različite, progresivne koeficijente za pojedini broj uzdržavane djece ili članova kućanstva s tom boljkom da on zapravo ne može pomoći siromašnim građanima koji imaju djecu. Riječ je osobama koje ne mogu iskoristiti porezni štiti jer nemaju dohodaka. Ja mislim da je cijeli sustav, kad govorimo o dječjoj skrbi, u donjem dijelu trebao imati izjednačene koeficijente, a za pomoć demografskim kretanjima treba posegnuti za drugim instrumentima, odnosno kroz drugo ministarstvo zaduženo za dječji doplati i pronatalitetni dodatak. Drugim riječima vi ne možete pomoći demografski segment osim na razinama koje počinju od 8 ili 9 tisuća kuna. Oni koji su niže jednostavno nemaju od čega odbiti i tu je moja najveća zamjerka. Ljudi s nižim primanjima jednostavno ne mogu imati koristi od porezne progresije temeljene na broju uzdržavane djece i članova. Mi bismo cijeli taj sustav trebali modelirati prema, uvjetno rečeno austrijskom modelu, dakle kroz sustav dječjih doplata i dječje skrbi koji ne financira roditelje, već djecu. Nazovimo to financiranje djece per capita. Navedeno je po meni najslabija karika u izmjenama poreza na dohodak, ostalo je OK.

OK, što kažete na izmjene u porezu na dobit?

– U porezu na dobit je glavna intencija da se jedan dio poreznog tereta prebaci na nerezidente ili turiste, odnosno da se vrati tamo gdje je bio prije Linićevih eksperimenata sa stopama koje su pokazale da snižavanje stopa za ugostiteljstvo, pića i slično nije rezultiralo snižavanjem cijena. Ideja je da se dio novca i dohotka povuče iz tog segmenta da bi se mogla rasteretiti druga dva segmenta. Jedan su inputi za poljoprivredu u svrhu poticanja konkurentnosti, a drugi se odnosi na ublažavanje komunalnih i drugih izdataka za socijalno najugroženije. To je potrošnja struje, odvoz smeća i drugo što predstavlja velike izdatke za najsromašnije. Cilj je da se njih rastereti i jednim dijelom ublaži utjecaj PDV-a, koji je jako regresivan za siromašne. Naravno, oko navedenog će biti još puno razgovora, jer svatko ima svoju lingvističku priču. Ipak, mi moramo znati, ukoliko ne prebacimo dio tereta prema turističkom sektoru, mi ne možemo postići faktično

rasterećenje za hrvatske građane, poljoprivredu, energente i najsiromašnije. Taj regresivni učinak PDV je strašan, u ovim trenucima 20 posto najsiromašnijih u Hrvatskoj plaća veći PDV od najbogatijih turista.

Koje biste promjene naveli kao interesantne poduzetnicima?

– Ima dosta promjena u radu i organizaciji porezne uprave, primjerice otvara se mogućnost priznavanja jednog dijela nenaplaćenih potraživanja kao poreznih odbitaka. Ti su dijelovi interesantni poduzetnicima ali su relativno tehničkog karaktera i manje zanimljivi građanima. O tome će biti više riječi kad se puste detalji, ministar je predstavio tek malen dio, a to je veliko područje s jako puno promjena.

Kako komentirate izmjene u oporezivanju nekretnina?

– U sustavu poreza na promet nekretnina stopa se smanjuje s pet na četiri posto, ali se ukidaju olakšice za prvu nekretninu. Tu je nakana da se pokrene tržište nekretnina i olakša prenošenje vlasništva. Ja mislim da će ta stopa i dalje padati i da bi mogla iznositi oko dva posto. Kad uvodite porez na klasičnu imovinu, onda ga primjenjujete ili na posjedovanje ili transakciju. Ne možete oporezivati i jedno i drugo.

Reforma otvara i pitanje održivog financiranja lokalne samouprave. Ministar u posljednjim danima inzistira da će kompenzirati potencijalne gubitke u lokalnim proračunima.

– Lokalnoj samoupravi se nedvojbeno mora ostaviti dio prihoda koji imaju, a gubitci nadoknaditi kroz proračun. To dosad nije bio slučaj, i oni su uvijek izgubili. Jedinice bi se trebale financirati kroz porez na imovinu, to je njihov prirodni, izvorni, vlastiti prihod i on je zapravo jedino dugoročno rješenje za financiranje lokalne samouprave. Sve drugo podrazumijeva transfer novca.

Ide li ova reforma u smjeru fiskalne, odnosno interne devalvacije?

– Ona je, u principu, na tom tragu. Ona je prije svega usmjerena na smanjenje troškova za poduzetnike, vi sad nominalno možete imati rast plaće kroz smanjenje porezne presije. Za privatni sektor je otvoren i prostor kroz smanjenje jednog dijela troškova inputa, kroz niže stope za poljoprivredu i druge inpute. Sektor bi trebao osjetiti olakšanje po pitanju likvidnosti i troškova. Gledajući u cjelini, reforma privatnom sektoru ostavlja prostor da napravi novu, vlastitu kalkulaciju.

U teoriji dakle ima prostora za poticanje konkurentnijeg izvoza?

Trebalo bi biti tako, što će konkretno privatni sektor napraviti s tim prostorom je sada teško reći. Pitanje je hoće li to završiti u većim neto plaćama, većoj neto dobiti ili negdje između. To je stvar poslodavaca i posloprimaca, ali je prostor otvoren. Trošak rada je značajno smanjen, sa 7.5 na 6.3 posto, čime se otvara jedan postotni bod. Hoćete li vi to preliti u plaće, dobit, amortizaciju kao trošak za tehnološku obnovu, to su pitanja za svakog privatnog poduzetnika. Napokon, jedna od intencija izmjena je i bila da se otvori taj prostor za rast konkurentnosti.

Slušamo mnogo o prihodima, a malo o rashodima, je li reforma fiskalno održiva?

– Tu treba odgovoriti na brojna pitanja, tu su prije svega lokalna samouprava, dugoročna održivost tolikog broja jedinica. Ovo je samo prihodovna strana proračuna, to se može pokriti, ali rashodovnu stranu treba držati pod kontrolom. Pretpostavljam da za ovu godinu postoji namjera da se u rashodima zadržimo na nominalnim razinama iz prošle godine. Treba imati na umu da su ovo samo prijedlozi i da će sada krenuti lobiranje i telefonski pozivi. Političari imaju sklonost izbušiti nulte prijedloge, a ja se nadam da to u ovom navratu neće napraviti previše. Sustav poreza na dohodak i dobit je do sada bio jako, užasno izbušen s tim kompleksnim sustavom olakšica koje više nikom nisu bile jasne i na koncu ih je koristio samo jedan posto poduzetnika

ZDRAVKO MARIĆ

MINISTAR FINANCIJA 'Gotovo je s privilegiranim honorarima, a računi za struju bit će manji'

Autor: Jutarnji.hr

Foto: Goran Mehkek / HANZA MEDIA

Detalje nove porezne reforme koja bi građanima trebala u novoj godini osigurati veće plaće, a poduzetnicima veću dobit u emisiji "U mreži Prvog" HRT-a analizirali su ministar financija Zdravko Marić i ekonomski stručnjak Željko Lovrinčević.

Ministar Zdravko Marić potvrdio je na početku emisije kako nikome nakon ove porezne reforme plaće neće padati. "Nije bilo političkih pritisaka - reforma je rađena stručno i njezin rezultat je veća pravednost i veća preglednost sustava", dodao je. Potvrdio je kako će se olakšice za djecu i uzdržavane članove (za prvo dijete 1750, drugo 2500, a treće 3500) kumulativno zbrajati.

Željko Lovrinčević kazao je kako su stručni ljudi odradili posao te da postoji veliki postotak suglasja oko reforme. "Vjerojatno će neke detalje trebati mijenjati, ali mislimo da je to u ovom trenutku najbolje što se može napraviti. U budućnosti će vjerojatno, primjerice tretman porezne zaštite djece trebati prebaciti u sustav socijalne skrbi po uzoru na Austriju", rekao je Lovrinčević. Smatra kako ne bi trebalo popustiti određenim interesnim skupinama.

Odgovarajući na pitanje kako zaštititi radnike da ove porezne olakšice poslodavci ne shvate kao potporu njima, Marić je kazao kako postoji članak 92, stavak 4, Zakona o radu koji propisuje da je naknada za rad zapravo bruto plaća. "Postoji mogućnost da poslodavac radniku ponudi novi ugovor o radu s manjom bruto plaćom i tomu država ne može doskočiti. Ne postoji neki jači mehanizam za zaštitu radnika, osim da mi kao Vlada pošaljemo jači apel poslodavcima da oni ovom reformom zaista dobro prolaze", dodao je.

Vežano za mjere za lokalnu zajednicu, kojoj će biti oduzet jedan dio prihoda - Marić je kazao kako neće biti razloga za dizanje prireza. Financiranje lokalnih zajednica danas nije samo pitanje znanja i inteligencije nego

i živaca. "Odvojit ćemo zakon o lokalnim porezima. Stavljam upitnik ispred zakona koji moramo u tom smislu promijeniti i u razgovoru s udrugom gradova i županija napraviti ćemo određene simulacije. Ako ne stignemo sve napraviti, radit će se izravne kompenzacijske mjere iz proračuna - koje će lokalna samouprava moći dijelom tretirati kao izravne prihode. Kad se sve uredi imat ćemo potpuno čist sustav gdje će kompletni porez na dohodak biti ustupljen jedinicama lokalne samouprave u određenim omjerima, pri čemu ćemo voditi računa o indeksima razvijenosti", rekao je Marić. "Ja kao ministar financija bio bih lud kad bih zanemario lokalnu samoupravu jer su oni u konačnici dio mog javnog deficita", naglasio je.

Najviše prigovora vezano za ovu poreznu reformu vjerojatno će se ticati drugog dohotka za koji je Marić kazao da je eklatantni primjer složenosti. "Danas postoje četiri kategorije ljudi koji mogu ostvarivati drugi dohodak, neki od njih na 100 kuna neto plaće plaćaju 99 kuna doprinosa. Cilj je reforme da oni koji su dosad na 100 kuna neto plaće plaćali 20 kuna doprinosa (umjetnici, estradnjaci, autori...) plaćaju više, odnosno da se ti omjeri što više poravnaju. Za takve slučajeve postojat će i stimulacija.

I Željko Lovrinčević potvrdio je da su honorari u postojećem sustavu "privilegirani". I u ovom sustavu oni će nastaviti imati dvostruko prepolovljene doprinose, ali u zdravstvo i mirovinski sustav moramo uključiti što više dohodaka, kao i proširiti osnovicu kako bi to djelovalo motivirajuće. "Ova porezna reforma je impuls da se rast BDP-a podigne iznad tri posto jer tek tada možete raditi strukturne reforme. Bitno je pritom da svi ministri u Vladi odrade reforme u svojim resorima - dobili su okvir, dobili su vrijeme i ako uprskažu - uprskali su za sve nas zajedno", zaključio je Lovrinčević.

Smanjuje se PDV i cijena struje građanima bi trebala pasti, ali zbog povećanja naknade za obnovljive izvore energije to se neće dogoditi, tvrde neki. Marić je kazao kako je ta naknada za njega osobno bila veliko neugodno iznenađenje, jer se poprilično skrivala od očiju javnosti. Najavio je kako će s ministrom zaštite okoliša i energetike Slavenom Dobrovićem raditi na iznalaženju načina kako kompenzirati taj trošak kako bi građanima u konačnici zaista računi bili manji, piše HRT.

Porezna reforma stat će na kraj privilegiranim honorarima

Detalje nove porezne reforme koja bi građanima trebala u novoj godini osigurati veće plaće, a poduzetnicima veću dobit "U mreži Prvog" analizirali su ministar financija Zdravko Marić i ekonomski stručnjak Željko Lovrinčević.

Ministar Zdravko Marić potvrdio je na početku emisije kako nikome nakon ove porezne reforme plaće neće padati. "Nije bilo političkih pritisaka - reforma je rađena stručno i njezin rezultat je veća pravednost i veća preglednost sustava", dodao je. Potvrdio je kako će se olakšice za djecu i uzdržavane članove (za prvo dijete 1750, drugo 2500, a treće 3500) kumulativno zbrajati.

Željko Lovrinčević kazao je kako su stručni ljudi odradili posao te da postoji veliki postotak suglasja oko reforme. "Vjerojatno će neke detalje trebati mijenjati, ali mislimo da je to u ovom trenutku najbolje što se može napraviti. U budućnosti će vjerojatno, primjerice tretman porezne zaštite djece trebati prebaciti u sustav socijalne skrbi po uzoru na Austriju", rekao je Lovrinčević. Smatra kako ne bi trebalo popustiti određenim interesnim skupinama.

Odgovarajući na pitanje kako zaštititi radnike da ove porezne olakšice poslodavci ne shvate kao potporu njima, Marić je kazao kako postoji članak 92, stavak 4, Zakona o radu koji propisuje da je naknada za rad zapravo bruto plaća. "Postoji mogućnost da poslodavac radniku ponudi novi ugovor o radu s manjom bruto plaćom i tomu država ne može doskočiti. Ne postoji neki jači mehanizam za zaštitu radnika, osim da mi kao Vlada pošaljemo jači apel poslodavcima da oni ovom reformom zaista dobro prolaze", dodao je.

Vezano za mjere za lokalnu zajednicu, kojoj će biti oduzet jedan dio prihoda - Marić je kazao kako neće biti razloga za dizanje prireza. Financiranje lokalnih zajednica danas nije samo pitanje znanja i inteligencije nego i živaca. "Odvojiti ćemo zakon o lokalnim porezima. Stavljam upitnik ispred zakona koji moramo u tom smislu promijeniti i u razgovoru s udrugom gradova i županija napraviti određene simulacije. Ako ne stignemo sve napraviti, radit će se izravne kompenzacijske mjere iz proračuna - koje će lokalna samouprava moći dijelom tretirati kao izravne prihode. Kad se sve uredi imat ćemo potpuno čist sustav gdje će kompletni porez na dohodak biti ustupljen jedinicama lokalne samouprave u određenim omjerima, pri čemu ćemo

voditi računa o indeksima razvijenosti", rekao je Marić. "Ja kao ministar financija bio bih lud kad bih zanemario lokalnu samoupravu jer su oni u konačnici dio mog javnog deficita", naglasio je.

Najviše prigovora vezano za ovu poreznu reformu vjerojatno će se ticati drugog dohotka za koji je Marić kazao da je eklatantni primjer složenosti. "Danas postoje četiri kategorije ljudi koji mogu ostvarivati drugi dohodak, neki od njih na 100 kuna neto plaće plaćaju 99 kuna doprinosa. Cilj je reforme da oni koji su dosad na 100 kuna neto plaće plaćali 20 kuna doprinosa (umjetnici, estradnjaci, autori...) plaćaju više, odnosno da se ti omjeri što više poravnaju. Za takve slučajeve postojat će i stimulacija.

I Željko Lovrinčević potvrdio je da su honorari u postojećem sustavu "privilegirani". I u ovom sustavu oni će nastaviti imati dvostruko prepolovljene doprinose, ali u zdravstvo i mirovinski sustav moramo uključiti što više dohodaka, kao i proširiti osnovicu kako bi to djelovalo motivirajuće. "Ova porezna reforma je impuls da se rast BDP-a podigne iznad tri posto jer tek tada možete raditi strukturne reforme. Bitno je pritom da svi ministri u Vladi odrade reforme u svojim resorima - dobili su okvir, dobili su vrijeme i ako uprskažu - uprskali su za sve nas zajedno", zaključio je Lovrinčević.

Smanjuje se PDV i cijena struje građanima bi trebala pasti, ali zbog povećanja naknade za obnovljive izvore energije to se neće dogoditi, tvrde neki. Marić je kazao kako je ta naknada za njega osobno bila veliko neugodno iznenađenje, jer se poprilično skrivala od očiju javnosti. Najavio je kako će s ministrom zaštite okoliša i energetike Slavenom Dobrovićem raditi na iznalaženju načina kako kompenzirati taj trošak kako bi građanima u konačnici zaista računi bili manji.

REZULTATI

HT uložio 977 milijuna kuna, za brzi internet do još više ljudi

Autor: Tanja Ivančić

Foto: Slavko Midžor/PIXSELL

Hrvatski telekom za 8,3% povećao investicije, a raste broj korisnika mobilnih, broadband, televizijskih i usluga energije

Hrvatski telekom u proteklih devet mjeseci uprihodio je 5,184 milijarde kuna, 0,1 posto manje nego u istom razdoblju lani, dok mu je neto dobit iznosila 752 milijuna kuna i veća je 2,9 posto u odnosu na devet mjeseci 2015. Stoji to u nerevidiranim konsolidiranim rezultatima za devet mjeseci zaključno s 30. rujna 2016., priopćili su iz HT-a.

U tri kvartala 2016. zabilježen je rast operativne dobiti prije kamata, oporezivanja, deprecijacije i amortizacije za 0,6 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Stabilni udio

Kapitalna ulaganja povećana su u odnosu na isto razdoblje 8,3 posto, na 977 milijuna kuna, s fokusom na povećanje kapaciteta za širokopojasni pristup internetu i poboljšanje korisničkog iskustva. Optički pristup u fiksnoj mreži omogućen je za 257 tisuća kućanstava, što je oko 30 tisuća kućanstava više nego na kraju drugog tromjesečja.

Do kraja rujna 2016. besplatno su od dva do pet puta povećane brzine pristupa za gotovo 50 posto korisnika širokopojasnog interneta. Baza televizijskih korisnika povećala se 2,4 posto u odnosu na kraj trećeg

tromjesečja 2015. i iznosila 394 tisuće, a usto je povećana prosječna mjesečna potrošnja ARPU-u za televizijske usluge za 1,3 posto u odnosu na prva tri lanjska kvartala. Na kraju trećeg tromjesečja 2016. baza korisnika širokopolasnih usluga, koja je imala 611 tisuća korisnika, bila je veća 1,3 posto u odnosu na 2015. kao posljedica ponude u okviru programa Magenta1. Istodobno je maloprodajna potrošnja (ARPU) za širokopolasne usluge, koja je iznosila 122 kune, bila 2,3 posto manja u odnosu na tri tromjesečja 2015. zbog snažnijeg tržišnog natjecanja i agresivnih ponuda na tržištu. HT je uspio zadržati vodeći položaj na tržištu pokretnih telekomunikacija sa stabilnim procijenjenim udjelom od 46,4%. Baza korisnika povećala se 0,4 posto, na 2,33 milijuna korisnika. Prosječna mjesečna potrošnja po korisniku (ARPU) bila je 79 kuna, 1,3 posto više u odnosu na tri tromjesečja 2015., stoji u rezultatima.

Ostvaruje 3 posto BDP-a

Za 51 posto korisnika 4G mreže omogućena je brzina pristupa do 225 Mbps, što je 20 postotnih bodova više nego na kraju 2015.

“I u trećem kvartalu isporučili smo dobre financijske rezultate. Bilježimo porast broja korisnika i rast u segmentu mobilnog poslovanja, broadbanda, TV i energije. Nastavili smo s ulaganjima u mrežnu infrastrukturu i inovativne usluge. U trećem kvartalu predstavili smo i Ekonomski atlas HT-a, studiju socioekonomskog doprinosa koju je proveo Ekonomski institut Zagreb. Ona je pokazala da je HT najveći privatni investitor u Hrvatskoj u 5 godina, da ostvaruje 3 posto nacionalnog BDP-a te generira 27 tisuća radnih mjesta”, među ostalim stoji u izjavi Davora Tomaškovića, predsjednika uprave HT-a.

POREZNA REFORMA

'Bit će lobiranja nezadovoljnih, osobito 30.000 u gostitelja'

Autor: Marina Klepo

Foto: Tomislav Krišto / CROPIX

Kako će na kraju izgledati porezna reforma koju je predstavio ministar financija Zdravko Marić, tek će se vidjeti jer konačnu riječ o tome želi imati Most. Najprije Tomislav Panenić, a potom i sam Božo Petrov rekli su da usuglašavanje još traje i da će tek izaći s konačnim prijedlogom.

Prva nekretnina

Prve reakcije upućuju na to da se najviše pogođenima osjećaju ugostitelji, koji više neće plaćati PDV na svoje usluge od 13 posto, nego će se oporezivati po stopi od 25 posto. Predsjednik Ceha ugostitelja Nenad Šepak, primjerice, izjavio je da se time ugrožava 30.000 ugostitelja i 100.000 zaposlenih te očekuje da će Vlada odustati od svojeg prijedloga. Među gubitnike se svrstavaju i siromašni građani, kao i pojedini proizvođači, zbog izglednog poskupljenja proizvoda koji će se, umjesto po stopi od šest posto već iduće godine ili najkasnije 2018., početi oporezivati po višoj stopi, najprije od 13, a onda od 12 posto.

Također, kupci prve nekretnine više neće biti oslobođeni plaćanja porezna na promet nekretninama koji se smanjuje sa 5 na 4 posto, a čini se da nije baš sretan ni dio građana koji primaju drugi dohodak jer će ubuduće biti obuhvaćeni plaćanjem doprinosa. Svi oni koji imaju ugovor o djelu, ostvaruju honorare i razne naknade morat će plaćati stope doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje upola manje od standardnih, od 10 i 7,5 posto.

Usuglašavanje

Željko Lovrinčević, jedan od aktivnijih sudionika izrade porezne reforme, očekuje glasno lobiranje nezadovoljnika i sada je ključno u kojoj će mjeri ministar Zdravko Marić dopustiti "bušenje" prijedloga. U

načelu, prije nego što se prijedlog pojavi, u koalicijskim je vladama uobičajeno da se partneri o njemu usuglase. Međutim, kako su hrvatske okolnosti specifične, usuglašavanje traje dugo, a vremena nema puno, ako se želi da implementacija počne već iduće godine, Ministarstvo financija na kraju se odlučilo u javnu raspravu pustiti vlastiti prijedlog.

- Ako prijedlozi u javnoj raspravi ne narušavaju ciljeve koji se žele postići, nema razloga zašto ih ministar ne bi prihvatio. Međutim, ako oni dovode u pitanje cijeli paket, mislim da treba čvrsto stati u obranu prijedloga reforme - smatra Danijel Nestić iz Ekonomskog instituta. Sada je ključno pitanje gdje je taj prostor u kojem su izmjene moguće, a da se ne ugroze proklamirani ciljevi poput pojednostavljivanja sustava, jednakosti, poticanja konkurentnosti i rasta gospodarstva.

U načelu, kako napominje Nestić, uvijek je lakše prodati cijeli paket u kojem nije do kraja jasno koliko pojedinac dobiva, a koliko gubi, nego pojedinu mjeru. Ono što ministar u ovom trenutku prodaje zapravo je porezno rasterećenje gospodarstva i građana, a u trenutku kada se gospodarstvo oporavlja, time želi spriječiti pritisak na povećanje rashoda.

Pekarski biznis

Moguće je da je sam ministar, namjerno ili ne, otvorio prostor za udarce time što je, primjerice, odlučio da se za neke proizvode stopa PDV-a poveća već iduće godine, a za druge 2018. Tako je odmah počelo mahanje poskupljenjem "kruha i mlijeka", premda do toga ni ne mora doći, posebno imajući u vidu veliku konkurenciju u pekarskom biznisu.

Ne bi bilo ništa strašno da ministar financija na kraju i prihvati neke manje intervencije. Međutim, sadašnja porezna reforma projekt je na kojem radi pola godine i, prema mišljenju gotovo svih stručnjaka, na kraju je uspio ponuditi uravnoteženi proizvod, a vjeruje se i tehnički dorađen u smislu održivosti financijske konstrukcije.

POREZNA REFORMA

Novi PDV ostavit će 300 kuna u džepu siromašnih i nezaposlenih

Autor: Marina Šunjerga

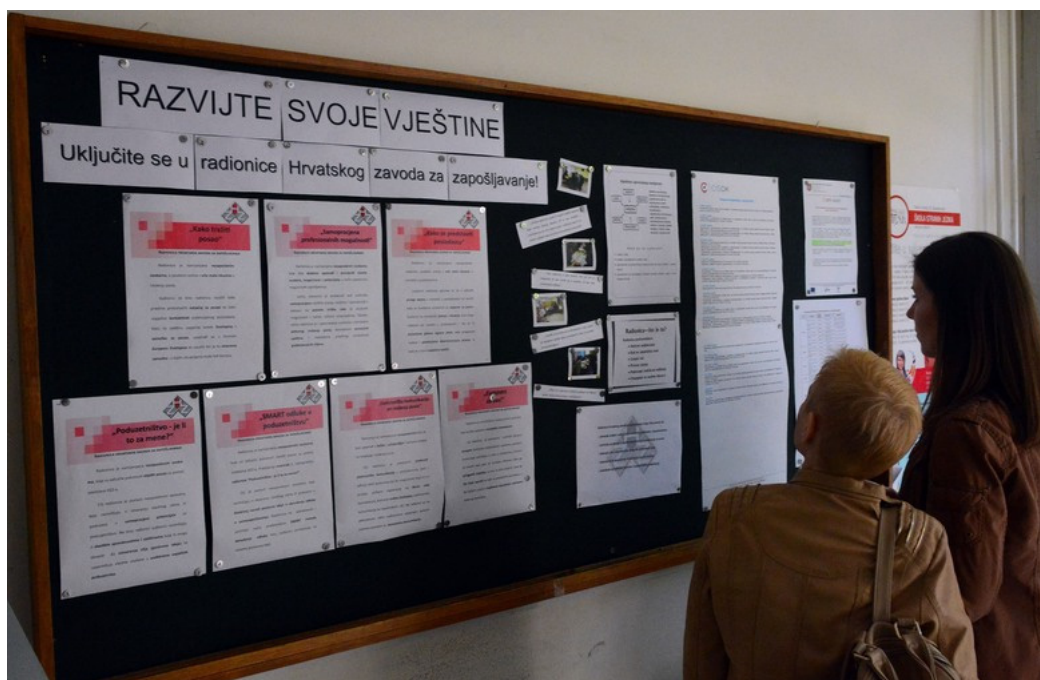

Foto: Ivica Galovic/PIXSELL

Istina, porezi na kruh, mlijeko i lijekove će se povećati, ali voće i povrće, meso i mliječni proizvodi bit će u konačnici jeftiniji

Izmjene u sustavu PDV-a podigle su buru u javnosti jer se njome predviđa veća stopa poreza za kruh, mlijeko i lijekove od 2018., ali analiza na kojoj se bazirala promjena u sustavu PDV-a pokazuje da su izmjenama zaštićeni najsiromašnji dijelovi društva te da će upravo taj sloj, odnosno nezaposleni, umirovljenici i oni s malim primanjima najviše osjetiti niže opterećenje PDV-om. Na kraju reforme tako bi se ukupno opterećenje PDV-om trebalo smanjiti tako da u 100 kuna troška umjesto 15,7 kuna građani plaćaju 15,3 kune PDV-a, međutim za najsiromašnije građane to će biti osjetno veće olakšanje jer će umjesto 15,7 kuna na svakih 100 kuna troška imati 14,8 kuna PDV-a.

250 kuna manje za struju

Prosječno najsiromašnija petina građana u Hrvatskoj troši 36.871 kunu godišnje i plati 5790 kuna PDV-a kupnjom različitih proizvoda pri čemu se najveći trošak odnosi na hranu i režije. Nakon 2018. plaćat će 300 kuna manje PDV-a, odnosno imat će više novca za trošenje. Istina, porezi na kruh, mlijeko i lijekove će se povećati, ali voće i povrće i svi ostali prehrambeni proizvodi poput mesa i mliječnih proizvoda bit će u konačnici jeftiniji. Na kruh i mlijeko u prosjeku se mjesečno troši oko 380 kuna pa će, ako se veći porez prelije na cijenu, poskupjeti za najviše 27 kuna mjesečno. Ipak, u najvećem trgovačkom lancu uvjeravaju nas da poskupljenja neće biti.

– Mi kao vodeći trgovački lanac nismo nikada prelijevali trošak na svoje kupce pa to sigurno nećemo učiniti ni sada – poručuju iz Konzuma. Najveće pojedinačno olakšanje u ovoj godini predstavlja snižavanje cijene električne energije koje bi trebalo osloboditi i do 250 kuna godišnje za potrošnju jer bi se prosječni mjesečni računi četveročlane obitelji trebali sniziti i za 20 kuna. Potvrdili su nam to i u Hrvatskoj elektroprivredi u kojoj napominju da će cijeli iznos smanjenja poreza prelići na konačnog potrošača, odnosno da će se za taj iznos snižavati mjesečni računi.

Hrana bi trebala pojeftiniti jer se snižava stopa opterećenja na sjeme, gnojivo i stočnu hranu odnosno na proizvode koji utječu na cijenu konačnog proizvoda – mesa, povrća i voća tako da bi već u idućoj godini trebalo doći do pojeftinjenja koje bi se samo povećalo u 2018. kada će se smanjiti i opća stopa PDV-a. Pojeftinit će i dječje sjedalice za automobile, i to za osjetnih 116 kuna u prosjeku, ali i ljesovi koji bi u prosjeku mogli biti jeftiniji za 300 kuna. S druge strane, može se očekivati veće cijene u ugostiteljstvu jer će veći PDV stvoriti pritisak na rast cijene kave, pića i hrane. Ako sada prosječna kava stoji osam kuna, PDV je ne bi trebao poskupiti za više od jednu kunu jer će stvoriti oko 84 lipe novog troška, a prosječna cijena pizze u restoranima mogla bi se povećati za 4 kune.

Turisti najugroženiji

Ipak, ugostiteljske usluge češće koriste oni koji pripadaju skupini 20 posto najbogatijih, a koji po podacima kojima raspolaže Ministarstvo financija u prosjeku troše 132.833 kune godišnje, a plaćaju oko 20.800 kuna PDV-a godišnje. U budućnosti ostat će im oko 500 kuna više za trošenje promjenama u PDV-u. Najveće opterećenje osjetit će nerezidenti, odnosno turisti kojima će se opterećenje povećati pa će na 100 kuna troška u budućnosti plaćati 16,25 kuna PDV-a.

– Ukupna porezna reforma smanjuje porezno opterećenje za najsiromašnije i u njoj su upravo i izabrane skupine proizvoda kojima će se najviše pomoći toj skupini. Ta skupina najviše troši na hranu i režije, a to će biti jeftinije. Onaj tko to napada ili nema dovoljno informacija, jer za najsiromašnije će se osigurati 300 kuna manje porezno opterećenje, ili napada reformu zbog osobnih interesa i interesa sektora u kojima radi – komentar je Željka Lovrinčevića, makroekonomista s Ekonomskog instituta Zagreb. Najveći gubitnici ove reforme, priznaje Lovrinčević, jesu turisti koji će plaćati troškove umjesto hrvatske sirotinje koju čine umirovljenici, nezaposleni, blokirani i ostali ugroženi građani. Sustavom PDV-a mijenjaju se i uvjeti poslovanja pa se tako povećava prag za ulazak u sustav PDV-a na 300 tisuća kuna te se omogućava odbitak pret poreza za troškove nabave automobila za osobni prijevoz i zavisnih troškova u iznosu od 50 posto.

KOMENTAR MARUŠKE VIZEK

Šefica Ekonomskog instituta: Bolje odustati od porezne reforme nego da se provodi parcijalno

Autor: Jadranka Dozan

Foto: Luka Stanzl/PIXSELL

Četvrt stoljeća od stjecanja samostalnosti Hrvatsku i dalje karakterizira nezainteresiranost za osmišljavanje načina za stvaranje novih ekonomskih vrijednosti. Umjesto toga, kao da se od socijalizma i nismo udaljili već spomenutih četvrt stoljeća, i dalje dominira fokusiranost na preraspodjelu postojećih vrijednosti

Ovu preraspodjelu možemo podijeliti na dvije vrste: legalnu i nelegalnu. Ključni elementi nelegalne preraspodjele postojećih vrijednosti su privatizacijska pljačka i korupcijski skandali, dok su glavni elementi legalne preraspodjele kontrola državne imovine i izmjene poreznog sustava. Kontrola državne imovine se pri tome percipira kao najvažniji izborni plijen i cilj natjecanja političkih stranaka o kojem stranke nevoljko javno komuniciraju, a još manje su ga voljne reformirati.

S druge strane, o izmjenama poreznog sustava se komunicira često te su upravo one glavni predmet predizbornih licitacija. Razlog za to je i činjenica da je za razliku od drugih tipova predizbornih obećanja, porezna obećanja lako realizirati. Dovoljno je promijeniti zakon i podzakonske akte, imati većinu u Saboru i izglasati predložene izmjene.

Ova usmjerenost na preraspodjelu kroz učestale izmjene poreznog sustava dovela nas je do toga da su četiri temeljna porezna oblika: porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost i doprinosi u zadnjih petnaestak godina u prosjeku mijenjani deset puta svake godine. Vlada Zorana Milanovića je posebno strastveno prionula poreznim promjenama pa se tako tijekom njezina mandata promjena u jednom od navedena četiri porezna oblika događala u prosjeku svaki mjesec.

Tolika količina promjena poreznog sustava ne samo da vrlo uspješno odbija potencijalne strane investitore, nego ugrožava poslovanje čak i najuspješnijih poduzetnika koji već posluju u zemlji. To ujedno znači da, ako želimo provesti nove izmjene poreznog sustava u obliku sveobuhvatnije porezne reforme, trebamo ju uvesti brzo, odjednom i nakon toga trebamo na dulje vrijeme zaboraviti da porezni sustav postoji.

Razloga za provođenja porezne reforme ima mnogo. Naš porezni sustav je kompliciran i karakterizira ga mnoštvo izuzeća koje je teško i skupo kontrolirati i koja su izvor porezne evazije. Postojanje brojnih izuzeća sugerira i da se mnoge druge javne politike koje nisu u ingerenciji Ministarstva financija u biti vode kroz poreznu politiku, odnosno kroz ingerencije Ministarstva financija. Brojna izuzeća smanjuju poreznu osnovicu, zbog čega su porezne stope veće za one društvene skupine koje nisu dovoljno glasne da se izbore za vlastita izuzeća.

Nadalje, naš porezni sustav je dizajniran tako da je usmjeren prvenstveno na oporezivanje potrošnje i rada, pri čemu je bilo zanemareno da druge zemlje u našem okružju investitore privlače kroz porezno natjecanje, odnosno kroz povoljniji porezni tretman rada i dobiti.

U takvim uvjetima porezna reforma, koju je predložio novi stari ministar financija Zdravko Marić, predstavlja jedan korak unaprijed. Predložene izmjene, naime, idu u smjeru pojednostavljivanja sustava, smanjivanja broja izuzeća, proširivanja porezne osnovice i smanjenja poreznih stopa te smanjivanja troškova rada.

Na mala vrata uvodi se i porez na imovinu koji bi, da je uveden u svom punom obuhvatu, bio svojevrsna kompenzacija za izgubljene prihode jedinica lokalne samouprave uslijed smanjenja prihoda od poreza na dohodak.

Smanjivanjem stopa poreza na dobit uvodi se i element poreznog natjecanja sa zemljama regije. Nažalost, taj element i dalje izostaje kod poreza na dohodak gdje je porezna osnovica za primjenu najviše stope od 36 posto i dalje postavljena prenisko, a sama stopa (iako smanjena za 4 postotna boda) je i dalje previsoka da bi omogućila povoljniji porezni tretman visoko kvalificiranih radnika.

Pragmatični Marić

Generalni je dojam stoga da je smjer predloženih poreznih promjena dobar te se one mogu okarakterizirati kao najopipljivije i najkonstruktivnije porezne promjene u zadnjih petnaestak godina. Nažalost, iskorak koji bi bio napravljen njihovom provedbom nije dovoljno velik ako u obzir uzmemo razmjor zahvata koje je potrebno izvršiti u poreznom sustavu kako bi on mogao u većoj mjeri potaknuti ekonomski rast.

S obzirom na to da bi za veći iskorak bio potreban čvrst konsenzus svih stranaka vladajuće koalicije, za pretpostaviti je da se ministar financija pragmatički odlučio za onaj skup poreznih rješenja za koja je procijenio da ih je u ovom političkom trenutku moguće provesti. No bez obzira na pragmatičnost prijedloga, trenutno nije sigurno da će on biti prihvatljiv HDZ-ovom koalicijskom partneru MOST-u. Drugim riječima, izvjesnije je da će završni prijedlog reforme pretrpjeti određene izmjene kako bi se zadovoljili svi koalicijski partneri.

Ako završni prijedlog bude uistinu u značajnoj mjeri znatno okrnjen, posebice ako nove izmjene budu (protivno originalnoj namjeri kreatora reforme) težile ponovnom usložnjavaju poreznog sustava, odustajanje od reforme bi u konačnici mogla čak biti i optimalnija opcija od njezinog eventualnog parcijalnog provođenja.

Valja napomenuti da svaka porezna reforma, pa tako i ova, ima svoje dobitnike i svoje gubitnike. Analiza dobitaka i gubitaka bilo koje od društvenih skupina ili sektora se u ekonomskoj znanosti zove analiza parcijalne ravnoteže. U ovoj reformi bi očiti dobitnici bili visokokvalificirani radnici, obrtnici i poduzetnici. Očiti gubitnici bi bili ugostitelji, jedinice lokalne samouprave i kupci prve nekretnine.

No kakvi su učinci reforme na ukupno blagostanje u zemlji, odnosno na ekonomski rast? Da bismo mogli odgovoriti na ovo pitanje, trebali bismo zbrojiti sve negativne i sve pozitivne učinke koje bi ova reforma imala na pojedine sektore i društvene skupine i zatim utvrditi je li ukupni neto učinak na ekonomiju pozitivan ili negativan. Valja pri tome računati da bi porezna reforma imala nekoliko učinaka što na spomenute društvene skupine, što na međunarodnu konkurentnost, relativne cijene i trošak rada, a što na ekonomske

agregate poput potrošnje, investicija, izvoza i uvoza. Saldiranje kako svih ovih valova učinaka, a tako i učinaka njihovih međusobnih interakcija nosioci porezne politike u Hrvatskoj zanemaruju, zbog čega se sve dosadašnje promjene poreza u Hrvatskoj mogu slikovito prikazati kao pucanje u udaljenu metu s povezom preko očiju.

Naime, da bismo mogli procijeniti opće učinke porezne reforme potrebni su posebni modeli pomoću kojih bi se simulirali učinci promjena porezne politike i ocijenio njihov neto učinak na ekonomiju. Takav se pristup analizi porezne reforme naziva analizom opće ravnoteže i bez njega se u pravilu ne bi smjela donositi niti jedna veća promjena u bilo kojoj ekonomskoj politici, uključujući i poreznu.

Kako naše Ministarstvo financija takvim modelima ne raspolaže, jedini pošteni odgovor na pitanje o učinku porezne reforme na ekonomski rast je da odgovor ne znamo. Svi se nadamo da će reforma ispuniti svoje ciljeve, odnosno da će poboljšati poslovnu klimu, potaknuti investicije i zapošljavanje te omogućiti veće stope ekonomskog rasta u budućnosti. Ekonomska logika i iskustvo drugih zemalja nam sugeriraju mogućnost takvog ishoda, no nažalost formalnog dokaza za ovu tezu, bez kojeg se ni jedna razvijena zemlja ne bi upustila u poreznu reformu, nemamo. Valja nam stoga napraviti mentalnu bilješku da bi nam, osim porezne reforme, trebala i reforma načina na kojeg osmišljavamo, analiziramo i evaluiramo prijedloge budućih poreznih reformi.

Tko je ekonomistica koja nije bila po volji Bandiću?

Maruška Vizek je u rujnu imenovana ravnateljicom Ekonomskog instituta Zagreb. Glavna područja interesa 37-godišnje znanstvenice sa zavidnim brojem radova objavljenih u velikim međunarodnim znanstvenim publikacijama su primijenjena makroekonomija, međunarodne financije i međunarodna ekonomija. Vizek je do ovog imenovanja na čelo Ekonomskog instituta bila vršiteljica dužnosti ravnateljice, nakon što je prethodna ravnateljica Dubravka Jurlina Alibegović postala ministrica uprave u vladi Tihomira Oreškovića. Na Ekonomskom institutu radi od 2003. godine, a diplomirala je i doktorirala na zagrebačkom Ekonomskom fakultetu. Između ostaloga, bila je i u nadzornom odboru Zagrebačkog holdinga do svibnja prošle godine, kada ju je smijenio zagrebački gradonačelnik Milan Bandić.

ILI SVE ILI NIŠTA

ŠEFICA EKONOMSKOG INSTITUTA: Ako Most znatno okrnji Marićevu poreznu reformu, pametnije je od nje posve odustati

Autor: Jutarnji.hr

Foto: Damjan Tadić / CROPIX

Porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost i doprinosi u zadnjih petnaestak godina u prosjeku su mijenjani deset puta svake godine, a Vlada Zorana Milanovića je posebno strastveno tome bila prionula pa se tijekom njezina mandata promjena u jednom od navedena četiri porezna oblika događala u prosjeku svaki mjesec, kaže ravnateljica Ekonomskog instituta Zagreb Maruška Vizek u tekstu objavljenom na Tportalu.

„Tolika količina promjena poreznog sustava ne samo da vrlo uspješno odbija potencijalne strane investitore, nego ugrožava poslovanje čak i najuspješnijih poduzetnika koji već posluju u zemlji. To ujedno znači da, ako želimo provesti nove izmjene poreznog sustava u obliku sveobuhvatnije porezne reforme, trebamo ju uvesti brzo, odjednom i nakon toga trebamo na dulje vrijeme zaboraviti da porezni sustav postoji“, kaže Vizek.

Autorica kaže kako je generalni dojam da je smjer predloženih poreznih promjena ministra Zdravka Marića dobar – pojednostavljuje se sustav, smanjuje broj izuzeća, proširuje porezna osnovica i smanjuju porezne stope te troškovi rada – pa ih je okarakterizirala kao najopipljivije i najkonstruktivnije porezne promjene u zadnjih petnaestak godina.

Ipak, upozorava da bi, ako završni prijedlog bude u značajnoj mjeri okrnjen u stranačkim usuglašavanjima s Mostom, „odustajanje od reforme u konačnici mogla čak biti i optimalnija opcija od njezinog eventualnog parcijalnog provođenja“.